

המזכיר

עתו שבועי

רכר עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על "המצפה" עם
ההוספה הספרותית החדשית:

כאוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

כאישכנז:
לשנה 8 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על "המצפה" כלי ההוספה הספרותית
אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפשיים
לפי גודל השטח.
ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש גליון
שני כתרין.

גליון בודד 12 קר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם
מקומו הקודם.

הארסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:

„Hamicpe“

ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 22. Czerwca 1906.

גליון כה

הראאה. כט סיון תרס"ו.

היהודים הפקר המה, נער מוכן למכות בעד המיוחס
ההוטא. כאשר יצטרכו המורדים לכסף ולחיל צעירים
המוסרים נפשם למות בעד ארץ מולדתם לשחררה
ולחיותה, אז יבאו ליהודים וכאשר תנקם הממשלה
לא רק בצעירים ההם, כי אם בכל היהודים, אז
יתחבאו הנבונים, הנגשה גבורתם, כי אין להלל
קדושת הרעיון הגדול להלחם בעד יהודים. להביע
התמרמרות ותעוב על מעשי הרוצחים, זהו ענין אחר,
אין צורך בזה להתאמצות יתרה ולהכנות גדולות.
הדומא הביעה את גנות הרוצחים, שנשכרו במקום
נבונה — זהו הכל, זהו כל מה שיכלה רוסיא החפשיית
לעשות למען אחינו ההרוגים, הנענים והנבונים.
שער לבן לא יתנו הכמי רוסיא לגדל על גופם
בגלל מאה או מאתים יהודים טבוחים ורכבות
נבונים.

אך עוד יש מי שהתחלחל באמת לשמע
הזבה החדש, יש מי שבשורת ביאליסטק לא נתנה
להם לישון — המה השלחנים ראשי הקהלות בוויין
ובלנדון, שמלאו אוצרותיהם בשטרי הערך החדשים
של רוסיא המהודשה. למרות ההזהרות הרבות נתנו
אנשי הכצע ההם אמון בקונסטיטוציא הרוסית
ויוציאו את המיליונים הרבות ליד החמס המנואלה
ברמי אחיהם בתקוה חזקה, כי פגרומות לא תהיינה
עוד. מה שאפשר היה בהשון תרס"ו לא היה אפשר
עוד לפי דעתם בסיון תרס"ו, כי הלא הדומא קימת,
החרות נתנה ורוסיא חפשיית לא תעשה עוד מה
שרוסיא הברברית עשתה. ועתה — שכר ביאליסטק!
לא על דם אחיהם דוה לב האבן אשר לאדירינו,
אבל הלא יש לחוש פן תתעורר המרידה שנית וכל

מעיוזים לדרוש דין וחשבון מאת המניסטרים הנסוגים
אחור על כל רשעתם וזדונם, הם מעיוזים לגלות
כל נבלה, כל חמס, וכל אכזריות וכל חלול החקים,
הנעשים עדיין בשם המושל יהודי, מבלי הבט על
הקונסטיטוציא החתומה והמכמחה פעמים אין מספר —
מה יכלה עתה הבורוקרטיה המתרגזת לעשות אם
לא לנקום שוב ביהודים החלשים. ויהי זבח סיון
תרס"ו, זבח חדש ביהודים. בכל פראותה וכחסי דעה
מיושבת מרנישה החיה הטורפת, כי רק בהם תוכל
לכלות חמתה, מבלי שיקום דורש דמם. הממשלות
תחשינה אם אך תשלח להן מלגרות בדויות, לגולל
את האשמה על היהודים עצמם; אמנם גם כלי
השק ים לא תצאנה הממשלות לעזרת היהודים,
אבל ליתר תקף ועזו תרגיען הסוכנות הרוסית
הרשמית בשמועות שוא, כי היהודים כביאליסטק
השליכו במכות על המון חוגג נוצרי, שהתהלך בחוץ
עם הצלמים והדגלים. השקרים לא הצליחו, כי נציב
הפלך בעצמו תודה בגלוי, כי השמועה, שהשמיעה
הסוכנות של הממשלה, שקר היא, אבל הממשלות
אינן צריכות שתהיה ההתנצלות דוקא אמת גמורה,
די להן להרגיע רוחן גם בשמועת שוא ובלבד
שתדענה, שעוד מעט בוושה כרעותן הגדולה והחכיבה,
שהיא מוצאה לנחוח להצטדק. וככן הממשלות
תחשינה; אבל גם חיל המורדים יחשה למראה
הזבה החדש ביהודים. לא יהיה לפי כבודם לריב
ריב יהודים, מה ליהודים ולהם, המה אינם צבא-
הגנה ליהודים. אדרבה, עתה נאה להם לחשות,
לכלי פתוח פה לשטן לאמר, כי המרידה היא מרידה
יהודית ותנועת החרות רק היהודים עוררו. וככן

אברך מעמק לבי את ידי מר אליעזר מאיר
ליפשיץ מלבוב לחתונתו עם מרת דינה ריצס, שתהיה
ביום ג' שבוע הבא. יצחק טענענבוים, מנהל ביה"ס
„שפה ברורה“ כפטר.

הזבה החדש.

הרוב השכול הוסף לנעוץ צפרנו בעמנו.
רואה הוא, כי תש כחו להלחם בשונאיו הגדולים
והעצומים, שקמו נגדו לשים חח באפיו והוא נוקם
בשונאו הקטן והדל, שאין מי יריב ריבו. כן היו
פגדומות ביהודים אחרי כל נסיון, שנסתה האומה
הרוסית לרופף את העול הקשה, שהניח עליה הלוהץ
האכזרי. כאשר אך החלה תנועת החרות בשנת
תרס"ג ענתה הרשעה ליהודים בקישיוכ ובהומל; כאשר
התפשטה התנועה בכל הערים וכל אשר לו מה
לחשב ופה לדבר החל לדרוש בגלוי הנהות וקביעות
גבולות לזדון הפקירים, נקמה הרשעה ביהודים
כזכחי ווארשא, לודו, ביאליסטק, סמיעלא, זיטומיר
וכי'; כאשר נצהה המרידה אחרי מלחמת יפן ותכוף
את המושל, עבד עבדיו, לחתום על חקי חרות,
ענתה הרשעה בזבח חשון תרס"ו; ועתה, כאשר
הכרה הצאר סוף סוף, אחרי כל החרטות ונסיונות
המאון, להקים דברו ולהקחיל את הדומא ומלאכי
העם הראו בימים המעטים, שעסקו כבר בוכוחים
על גורל רוסיא, כי אינם מסכימים לחפץ הבורוקרטיה,
להיות רק כמין קומדיה, לצאת ידי חובת היושב
על כסאו ולהיות הדום לרגליו, הם מעיוזים ליצור
חקים חדשים ולדרוש מאת הממשלה לקימם, הם

פיריטון.

בן שובב.

אחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי
ספקתי על ירך.
(ירמיהו ל"ב י"ח.)

פתאם נלפדתי כצפר ברשת.
טמנו לרגלי חנפי-קב.
הציבוני, הנה, מטרה לקשת.
השאר בקבכי יגון וקאב.
הורי ומורי, מלאכי בארץ.
נאצתי, ביותי בפרוע פרעות;
הלך בגדלות, פרצתי פרץ.
השלך נפשי עשות נפלאות.

בקהל עם מרי נפש
ועקתי חמם, קראתי דרור.

(* יסורתו בארץ רוסיא.)

במקום חשך מיט ורפש.

הרימותי גם, העירותי אור.

עתה נפלתי טבעתי בבין.

רעי ואוהבי בגדו בי בגד;

במאונים לעלות, המה ממין.

חנם השקכתי נפשי מנגד.

מרחוק אשמע אמקלים רתקו.

דמי רתחו כסיר נפוח.

בכלי ברזל באוני ישתקשקו.

אשב משמים בקמת רוח.

לו בשמשון נפרתי כח.

הסיע באהד בריח ונדתים;

קבשתי עז ככן מנוח.

הפיתי חרם חמור חמורתים.

* * *

קוק צעדים אנכי שומע;

צעדי שוטר, מחפיר מרשיע.

ברעם בגלגל קולו פוצע.

חרבות בפיו, וקאיש וביע.

עיניו בקריקות אימה ופחד.

בן תפתה שאול מתחת.

קאבד אביוני ארץ יחד.

בלי שקעה באבדון ושחת.

נער עברי, קבב נובח! —

אביך הביא קסף בקרים.

אני הסוטר, אני הפותח.

כי תת קף לנוס ידים!

אביך איש טוב, אתה סורר.

בקספו ווהבו קרא לך דרור.

אוהביך בוגדים, רעך צורר;

לוקי אביך מת כבר.

ולמן פישלאוויץ.

על המצפה

המכתב העברי

א

עודנו מתנהג בכבוד בועד העוסק בזה. המתנגדים לו מבקשים תואנות להשמיטו והסוציאליים הוסיפו להתאסף בשבוע הזה, להזהיר את הפרלמנט, שאם ישמיטוהו יגזרו שכיחה כללית.

אותות מרידה ברוסיה. לפי ידיעה, שקבלו ה"מיימס" כאנגליא התפשטה תנועת התקוממות בתוך צבא רוסיה. כמוסקו ובקייב המרו אנשי הצבא את פי שריהם. כברזא בפטרבורג קמה מהומה. כשבר הפינצ'י הלכו לשחת כאנקים רבים כמדינה. התקוממות האכרים הולכת ומתרחבת. כמרינות על יד הים הבלטי נכונה מרידה חדשה. בפלמאנץ פרצה מרידת האכרים. ככמה מקומות שוכתים הפועלים. בקרָאָנשטאדט פרצה מרידה חדשה בין המלחים והפועלים. בערי פוזן אחרות נבזזו כתי-דאר, בקאקו הרומית פרצו שוב מלחמות בין מחמדים וארמנים. — בפטרבורג היתה אספה רבה של כל מפלגות הסוציאליים, להועץ על תהלוכותם בימים הבאים. החליטו כי אין העם מקבל את אחריות המלוה החדשה וכי הממשלה חיבה כרם הנקי הנשפך זה עתה.

סכסוך בין רומניא ויון. אל סלע המחלקת אשר כחצי-האי הכלקני במדינת מקרון, שבולגריא רוצה לרשת אותה, נוסף בשנה האחרונה סכסוך חדש בין רומניא ויון על אדות שבט הקוצו-וואלאכים במקרון הנחשב לגזע הרומנים, אבל בעיני דת היה כפוף תחת יד הכהן הגדול היוני אשר בקונסטנטינופול. השלטון עשה רצון הרומנים ויגור, כי הקוצו-וואלאכים הם עם לבדו, שאינו שייך אל היונים. הגזרה הזאת העלתה חמת היונים עד שהכהן הגדול היוני נדה את הקוצו-וואלאכים ויוציאם מן הכלל לעולם הכא. גזלת עוה"ב, כמוכן הציתה אש החמה וחרון אף גדול ברומניא וממשלת רומניא החלה להציק ליונים אשר ברומניא (כידם כל עשר הארץ היא ומסחרה). וגדורים יונים התפשטו על הקוצו-וואלאכים במקרון להכותם ולהחריב ניהם ויפילו מהם חללים רבים. כמשא ומתן ע"ד שלום התנתה רומניא תנאים קשים. עתה הוציאה ממשלת יון את צירה הדיפלמטי מכירת רומניא והריב התגלע כמו לפני מלחמה. אמנם מלחמה לא תהיה, כי גכול יון אינו נוגע בגבול רומניא, מירקיא מפסקת בנייהם, אבל סכסוך בזה במזרח יכול להביא לידי מהפכה גדולה. כחצר הצר הרעות חלוקות, אם להוסיף להתהלך עם העם בקרי ולשלח בו מאות אלף קוזקים ליסרו או לשלח את המניסטרוים הנסוג אחר ולהקים אחר מתוך הרומא. שכיחה כללית תלויה באויר.

שמרותיהם החדשים והישנים יפסלו ואז אוי לשכרם, אוי לתקות הרבית הגרולה, שתכלה בעשן. והמרידה תתעורר! אמנם לא עתה, מפני הנמוס, כי לא נאה למורדים מודרנים לריב ריב יהודים, אבל מכרחה היא להתעורר, לעשות קץ לרשעה. אחרי שלא הועילה הקונסטנטינציא וחקי אקטובר להטיב מעשי הכורוקרטיה, הלא אין עוד לבטוח בשום אופן בשלטון הקים, עתה לא יאות עוד אף המתון ברוסיה להאמין בהבטחות ובחקים. השמד תשמד הרשעה! שרש תשרש מן האדמה ולא ישאר כל זכר לה. זוהי המחשבה הממלאה עתה כל לב בממלכה הצפונית. האכרים התמימים התעוררו לתבוע תביעותיהם בכל עוז ובהם ימצאו המורדים מכתח עוז. גם גרודי צבא רבים התקוממו בעת האחרונה נגד מציקיהם ואפשר מאד, כי למראה העם המתקומם יתקומם גם חיל הצבא לעזרת אחיהם ואז אוי להבל הגנבים והרוצחים הקורא לעצמו "ממשלת רוסיה" ואשר אין רגש בושה לממשלות אירופא להגוף לו ולהביאו בחברתן. לנו נוספו בזבח החרש עוד דמעות מחניקות, עוד אנחות משברות לב, עוד מאות קדושים באדמת הרשעה ועוד יום מד ברשימות צרותינו. ה' אלקים, עד מתי !?

ענינים מדינים

אוסטריא. צירי העם עובדים עתה בכל המבנות. הרלנציות, הרפומציא לקציבת הסכומים של אוסטריא ואונגריא בתוצאות המשותפות, מועצת הממלכה והועדים השונים. הבל עמל, כי המלאכה מרובה מאד. על הרלנציות להסכים למפרע על הסכומים הבלליים, שכבר הוציאה הממשלה הכללית לצרכי הצבא. תרעמות ישמיעו, אבל בסוף יסכימו על הכל. המאריארים חותרים חתירה תחת כסא המניסטרי הכללי לעניני חוץ הגראף גולוחובסקי, יען בעיניו אוסטריא ואונגריא כממלכה אחת היא לעניני חוץ והם שואפים למניסטרי אונגרי כמשרה הזאה, אשר ידע להכדיל ככל מקום בין שתי הממלכות. — מועצת הממלכה כבר החליטה בחוק המסחר החדש כחפץ צוררינו, לגזור חובת תעודות על כל סוחר חדש בלי הכדיל, למען חנוף בזאת לאזרחים הקטנים — הכוחרים, והבל לועגים להם על זולתם ועל בזכם. — וחוק תקון הבחירות

בבית החולים.

מימי הרעש ברוסיה.

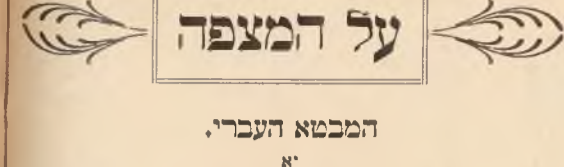
היא התעוררה כפחד. בעינים תועות היא מביטה סביבה: "איה אני?" מה הן המצות? החלונות? האנשים? למה יאנחו בכה? המנגינות ינגנו? ומדוע אינני יכולה להתרומם ממשכבי? החלום הוא...? והדבר ההוא... המתבלבל חליפות במחה? הגם זה חלום הוא...? הוי, מה נהיתה? והנה קמעו מחשבות עולים כראשה והיא מתחילה לפלל בהם, ועוד מעט והכל נעשה מחור לה. כן, היא מתחילה לזכר הכל. כחנות ישבה אז ביחד עם ארוסה, אהוב לבבה ויהיו עסוקים בשיחה מענינת. "הוי! מדוע ראשה סתרח עליה כשהיא הוגה מחשבותיה?...? כן הם שוחחו אז על דבר נשואיהם, היא הוכיחה לדעת, כי טוב הדרחותם לכל הפחות עד שבת נחמו, והוא התעקש, כי יחגו את חתונתם מיד אחרי חג השבועות. אז הראתה לו פנים זועפים, אך כי כלכה היתה שבעת רצון על עקשנותו היתה. — צחוק קל נראה על שפתיה החורות, שאיננו מתאים כלל להחלולים אשר עליה. ואחרי כן?... באיזה אופן באה הכיתה? איך נבנסו היחפים אל אולם ביתם? ומה לסופר בית הפקידות בעת ההיא? למה התחפש וישם מסוה על פניו? ומדוע הבתהו כחרפה על לחיו? והנה קו אור מופיע מתוך המציאות המרה על פני קמעי מחשבותיה הכהים

והמשמשים, והיא מתחילה לאגרם ולחברם יחד, והבל נעשה ברור לה, והמונה מעציבה נצבת כמו חי לנגד עיניה!... מלכה תתפרץ צעקה איומה...

שתי האחיות הרחמניות העומדות על המשמר, ממהרות אליה ומתחילות להרגיע את סער נפשה. כדברים רבים ונוחים הן מתאמצות לנחמה ולעודדה, ואחר התאמצות עצומה צלח אמנם חפצן כידן, והכלה האומללה חדלה מלהאנק והיא שוכבת דומם תפושה כמחשבותיה הנוגות... ומחשבה מרה חודרת לתוך ראשה ומנקרת את מוחה הבושר "הוי! מה נהיתה?...? כן, היא עלתה אז על החלון ותחפץ לקפץ ארצה מעל הקומה השניה, אך אביה נצב לשמן לה, כאחוז אותה כשמלתה ובקראו: "אסור לכת יהודית לאכר את עצמה לדעת". היא חרקה כשניה מכעס: "להם" מותר הכל, ולו גם להרג, לחמס, לקרע כמן ילדים רכים או לנפצם אל ראש הסלע, הכל מותר להם, אך לכת ישראל אסור גם להיות שלמת על עצמה!" את מי הרגו אז?"

"הוי! היא נזכרת ככל, את ראש תחנה הלמו כנפץ ברזל!"

אך לה נדמה, כי הלמות הנפץ נחתו ביחוד בה, כי אותה מחצו היחפים ביותר. "ובעל המסוה אוהזה בידי העבות, ומכשיחה כי אם אך השמע לקולו, ותשתה את כוס היין, שהוא

לעמת זה עלינו להודות, כי שנוי השורק בפולן לתנועה חבית ובאנגריא לחצי חכית וכן שנוי החלם בליטה לחבית מרבכת ובפולן לחצי חכית סמן עניות וירידה הם ומביאים חסר מעם וחסר הבנה; כי מה ענין ו' בתנועות, שכלן או סופן חביות? כדבור נרגיש הרבה את החסרון, בהתחלף מלים דומית. בליטה צירה וחלם אחד (קדוש, קדוש) ובפולן שורק וחירק אחד (פתחו, פתחו; הוא, הוא). בפולן תקרא תנועה גדולה אחת לפעמים כן ולפעמים כן: הקמץ הגדול יקרא כהכרה מרבכת בקמץ קטן ובהכרה פשוטה קרובה לו (בם, בָא) והסגל הגדול כהכרה מרבכת כסגל קטן ובהכרה פשוטה כצרי (ויחַנְךָ, וישַׁמְךָ). השנויים האלה מכעיים, אבל לא מעלות, כי אם מורדות; כי בהכדיל הקריאה מהכתב, אין עוד כירי המורה ללמד את תלמידיו את הקריאה הספרשת והמדקדקת וכל השפה התחדש לאט לאט, ובעברית חדשה לא נאכה. בעקב אבות השנויים האלה כרוכות עוד תולדות קטנות אין מספר ולפעמים כבד גם ללשן ממחה להכדיל ביניהן ובין השניאות הפשוטות, תולדות העצלות והרפיון. רק מזה הוא שנוי המעם, אשר החל כמאות האחרונות בכל הארצות. הספרדים ממעיימים תמיד מלמטה והאשכנזים למבטאיהם ממעיימים בקריאה פשוטה לרב מלמעלה ושניהם אינם מכדילים בין המעם למלמעלה (מלעיל) ובין המעם מלמטה (מלרע), והחלוק הזה מה נכבד הוא ככנין השפה. אוהבי המכתב הספרדי מביאים מזה ראיה נגד המכתב האשכנזי ותולדותיו; כמענה זאת המה מעוררים רק שחוק בין הסכנים; לו המעיימו כאמת הספרדים היטב והאשכנזים לא המעיימו גם אז מה למכתב ולמעם? האם בית דין לענשים אנחנו ללמד חובה מחובה ולהחזיק באשכנזים מכתב נשחה בעבור השחיתים את המעם? אבל כאמת מרקדקים בפולן למצער הקוראים בתורה, באשכנזי ועוד יותר בליטה גם המתפללים להמעיץ מלמטה את המלים, שמעמן מלמטה — והספרדים ממעיימים כלסרק מלמטה. האם המעם התחנן, אשר ישנוהו האשכנזים לעליון, חישוב הוא יותר מהמעם העליון, אשר ישנוהו הספרדים לתחתון? לא נוכל לכחד, כי גם שנוי המעם מחזה רגיל בכל השפות, ואך הדור, אשר בו השתנה המעם בשפה מן השפות, נוכל לאמר עליו, כי

מגיש לה, ישאיר כחיים את אבותיה. והיא מסכימה לדרישתו... ועוד כוס אחת!... ועוד כוסות אחרות!... אמנם, היא נכונה לשחות גם עשר כוסות, וכלכד שלא יגעו לרעה כהיריה האהיכים לה כנפשה! ואחרי כן, נדמה לה כי איזה נחש זוחל ומתפתל על גוה... חיה רעה תקפתה!... ומוצצת את דמה החם!... ופתאם — ותחיה הפראה מסירה את עורה מעלית, והיא רואה לפניה את סופר בית הפקידות הצוחק כצחוק פרוע ואכזרי!... תהום עמוק נפתח תחתיה, מסכיבה עלטה עצומה... חשכה נוראה... אין גם קו אור... והיא נופלת ונופלת... ומענה אינו נותן לה גם להשיב דות, ומכריחה לצחק כצחק!...

"אבל למה, תוכאה הנה? מתעוררת שאלה כמחה, הלא פה בית חולים". וכרגע היא מתחילה להבין הכל... והרעיון השחור, האכזרי, תוחב את צפרניו החרות כמחה של העלמה, מלפפה כמו בצבת ומסב לה יסורי נפש ניראים!... ועוד הפעם מתפרצה אנקה מלבה הפצוע... האחות הכבירה נגשת אליה, ומתקנת את גלד הקרח שעל מצח, היא משמפת אותה ברוך ובחבה לאמר: "הרגעי בתי, הרגעי! עוד תשובי לאיתנך". ואז היא פונה אל הצעירה ומצוה לה להביא מי-קרוב, ובזהירות יתרה היא מרטיבה בהם את החתולים ומניחה אותם על המקומות הפצועים של גו העלמה. אחרי בלוותה את עבירתה זאת, היא מציגה

לא יראו גדולי ישראל וצדיקיו, פן יצטרך המקבל החדש בכואו לרשום שמו בספר החלוקה, לכתת רגליו לכל אחד משלשת החברים ולהתיצב לפניהם, שיסכימו עליו. מדוע לא דרש הה"ג ר"ל"ם מרבני גליצא, כי יבחרו באיש מטלא מקום הגביר רז"מ? אם ירא לנפשו לעשות איזה שנוי בנשיאות לשנות ממשלה בלתי מנבלה לממשלה מנבלה, מדוע לא ירא לנפשו לדון ד"מ ולדעת הירושלמי פאה הג"ל הוא דיני נפשות ביחודי? מדוע יעשה כל דבריו בלי שאול את משנהו הנשיא מ' בינוש שעהנבערג נ"י?

יודע אנכי, כי הרבה פעמים נצרך המקבל החדש בכואו לרשום שמו בספר החלוקה, לכתת רגליו להתיצב לפני הה"ג ר"ל"ם נ"י ואחרי כותו את רגליו לא מצאו בביתו, או לא היה יכול לבא אליו הכמתה. ומה הועילו החכמים בתקנתם, לרפות את הריסת הנערים האלה. כאשר תאמרו אתם?

ומה לי להרבות כדברים, לדעתו אין רשות ביד הגביר ר"ל"ם נ"י, להיות מושל יחידו על הכולל ולא נעשה מעולם למושל יחידו. והוא נגד התורה לחלק הצדקה ביחוד ואבקש מענה על שאלתי זאת. ע"כ אדרוש שיעשו קוראטריום. אופן עשיתו ותועלתו אבאר ואפרט כאשר יגיע הדבר לידי מעשה.

על השאלה השלישית באמת נכונה תשובתכם, כי הה"ג ר"ל"ם נ"י לא פסק מלהוציא בכל שנה חשבון ההכנסות והוצאות הכולל והחשבונות נרפסים באלפי עקסמפל. ולי הכותב והשואל לא נשלח החשבון משום "שלא עמלתי ברבב אף מעט". על התשובה הזאת יש לי להשיב על כל פרט ופרט וממה דסיימתם אפתח מאין ידע הנשיא, כי לא עמלתי אף מעט בדבר הצדקה הזאת? ישאלנא את פי הנבירר' וינתן ראפאפארט מראהטין נבאי מעות א"י דשם. ויגיד לו, כי לא פעם אחת ולא שתי פעמים עברתי בכל כחי לטובת מעות רמבה"ג, נלחמתי עם הרוצים להרסה או להזיק לה. (סוף יבא)

נתן רעווין.

האב"ד רישא והגליל.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. (ממועצת הקהלה) הנשיא ד"ר מילעם פתח את הישיבה ביום א' ש"ז בדברי התמררות על המטבח בביאליסטק ועל ממלכות אירופה העומדות מרחוק ואינן אומרות למשחיתים הרף, אף שחובה עליהם לעשות זאת עכ"פ לשם שמירת התרבות והנמוס. לאות אבל קמו כל הנאמפים ממקומם. — הפרנס מר יוסף גלדוואסר שאל את הנשיא אם ידוע לו, שבשלישה נמנויות בקראקא חסרים עתה מורי דת יהודית, כי מועצת החנוך פסלה את מורה הדת ד"ר רוד בולווא, יען הורה דת ישראל באמונה ע"פ רוח היהדות האמתית ויתאמץ לגדל את הלמידיו ליהדות. הנשיא ענה, כי הדבר ידוע לו וכבר הניש מחאה על זה ולא השיג עוד מענה. הוא מקוה, כי עד אחרי ימי החפש יהיה הכרע בדבר. — הפרנס מר פרץ כהנא שאל את הנשיא ע"ד בית חולים לילדים, שכבר החלט ליסדו בנדבת הד"ר ראפאפארט ועד כה אין קול ואין קשב. ילדים חולים עניים יורדים לשחת מאין מקום להצילם. ע"ז ענה הנשיא, כי בתחלה עליו לברוק את המצב הפיננצני, לדעת אם תוכל הקהלה להשתתף בהוצאות באלף כתר לשנה.

משנה הנשיא ד"ר רפאל לאנדא הרציא ע"ד שאלת הנציבות, אם נחוץ לקהלה יסוד נמנויות עברי ע"י הרב ד"ר יונג. הועד, שעסק בדבר, יעץ לרחות את דבר היסוד. הפרנס ד"ר פישלאוויץ דבר בעד הנמנויות. אם אמנם החסידים והאינטליגנץ אינם צריכים לו הן יש עוד מפלגה בינונית, שנמנויות כזה נחוץ להם וילדים מפה ומכל גליצא מכרחים לנסוע אל הנמנויות במורביא. מה היה הדבר חסר אלו היה הנמנויות פה. מר פ. לאנדא אינו אמנם מהנגד לעקר ב"ם עברי, אבל מהירא הוא מן זיוק הדבר לבי"ם העברי לעם, שכבר החלט ליסד. מר שאָנוועטער המליץ בעד עצת הועד לרחות את הנמנויות, כי אע"פ שהציונים רוצים בנמנויות עברי אינם רוצים בנמנויות של הד"ר יונג. ד"ר רייכעם אמר, כי סכנה גדולה ליהודים לבונן נמנויות מיוחד להם, כי זה יהיה התחלה

בו כבני עם אחר. רק זאת רשות וחובה: לקרא ולהקריא את הקטנים בטעם נכון ולהבריל בין שוא נע ושוא נח ולקרא את הקמץ הגדול תמיד באופן אחד בהברה פשוטה ובהברה מרכבת כבאשכנזי אַכְרֶהֶם (Awrohöm) וכן הסגל הגדול (מֶלֶךְ=melech, לֶכֶם=Lochem). בקורא כן לא יראה העם איש זר, כי אם אחד מהם המדקדק בקריאתו. בני ליטה, אשר מבטאם נברל מהאשכנזי רק בקריאתם את החלם כצרי, יוכלו לתקן את מבטאם מיד. אמנם חובה גם עלינו בני פולן ועל אחינו האנגרים ועל אחינו הספרדים לשוב אל המבטא האשכנזי לא רק בעבור עניות שלשת המבטאים האלה וזרותם, כי אם גם למען נשוב להיות נוי אחד; ואך אם נחל להנהיג מיד את המבטא האחד, יהיו לנו תחת חמשת המבטאים חמש מאות; כי חזקת מעפילים נופלים. עלינו להיטיבוליפות בכל ארץ וארץ את המבטא הנהוג ולהתאימו בכל יכלהנו אל קדוק שפתנו; ואם נעבד עתה עבודה פוריה ותכה במבטאים העבריים, נבוא אחרי דורות אל המבטא העברי.

ד"ר יוסף זליגר הלוי.

מכתב גלוי ע"ד כסף רמבה"ג.

(המשך).

ונכונה לפי"ז כקשתי לעשות קוראטריום, להשיג על כל פרטי החלוקה, לתקנה ולסעדה, למען יוכל עמוד. ומה אעשה, כי כל דברי ההתנצלות בשם הה"ג ר"ל"ם היה בעיני כחידה סתומה באין פיתור. אבל חלילה לי לאמר על הדברים, כי המה חסרי מעם. הן ישנות הזכירונ ובעבר העכירו לפני, שבימי נשיאות הרב הגאון מהר"א אישינגא ז"ל רצו לצאת ידי המאָדה ויעמידו על הכולל קוראטריום של שלשה אמרכלים מנכברי ושועי עיר לבוב והדבר ידוע לכל, כי הקוראטריום לא הוציא שנתו. — אלה דברי הארגאן ממש. ומשתומם אני על ארגאן של דבנים יר"ש, שיקרא דין הכתוב בש"ס ונפסק בש"ע — בשם "מאדה". איפוא יקחם לבכם, ידידי, הלא תדעו הפרץ הרחב, אשר יפרץ בזה במקדש ה', אם דיני התורה כמאָדה יחשבו. ואם היונים פרצו י"ג פרצות, תוסיפו אתם בדרכיכם אלה לאלפים ולרבות חלילה. חכמים הזהרו בדרכיכם!

"בנין נערים סתירה" תקראו למעשה גדולי ישראל בדור שלפנינו, נפשם נ"ע. בי על פיהם היתה שיטה, כי נעשה אז קורטריום והמה דרשו זאת. ומו"ח הרב הגאון הצדיק דשכ"ה זצלה"ה כתב אז להרב הגאון רי"א אישינגא זצלה"ה, אחרי שימס לפרנס השני את גיסו הרב הגביר ר' ישראל ראפאפארט נ"י, כי לא יצאו ערין חובתם לדברי הירושלמי פאה פ"ח ה"ו ר"מ בשם ר' יוחנן אין מעמידים שני אחים פרנסים. ואם כי בש"ס בבלי נזכר שמינה רבי ב' אחין וכן נפסק בש"ע, ה' לחוש ולהסיר דבת רבים. ואם כן איפוא לא בנין נערים ה' הרבר הזה ואיך תעזו פניכם לאמר על מעשה גדולי הדור "בנין נערים". אתם הזקנים וחכמי הדור, והמה הנערים! ומה יאמרו עוד אלה החכמים בעיניהם וברצונם לפרוץ פרצות בחומת הדת, אם ישמעו ויראו כי ארגאן של רבנים יקרא את חכמי ישראל וגדוליו בשם נערים. שקר הדבר כי קראו זקני הרבנים אסיפה וישמו את הרב הגאון רי"א אישינגא ז"ל למושל יחידו על הכולל. אמת הדבר, כי זקנים וגדולי ישראל בנו ונערים הרסו. ושאלו נא את פי הרב הגדול הנכיר המפו' ר' ישראל ראפאפארט נ"י ויאמר לכם בשל מי נהרסה ההקנה. וכבר אמרתי, כי לא ארצה להסיר הלוש אשר על העבר. ומעמים רבים עמדי.

ופה תאמרו ידידי אם אזכירכם דבר אחד מאד נכבד, שכפי הנראה שכחתם אותו, או אולי לא ידעתם. בלנצוט בעת האספה נבחרו שלשה נשיאים לכולל גליצא, ועפ"י הרב הגאון הצדיק הקדוש מ' יחזקאל האלבערשטאמם זצלה"ה היתה שומה, ושמות השלשה הלא המה הה"ג ר"ל"ם, הגביר ר' זכרי' מענדל אברדם ז"ל והנגיד ר' בינוש שעהנבערג נ"י. ועתה, האחד מת והאחר איננו את הה"ג ר"ל"ם, כי ה' לנשיא יחידו. הנידו נא לי איפוא ידידים יקרים, הגם בחידת השלשה בראנצוט היתה "בנין נערים"? ומדוע

הוליד שפה חדשה; כי כל ניבי המלה, המלותיה יאפילו תנועותיה הנכבדות מהן, הם דק אברי נופה — והמעם הוא נשמת המלה. בעלות למשל המעם מלמטה המעלה, תתקצרנה ותשתוניה כרבות הימים כל התנועות הקיצונות, הקטנות והגדולות, והיו לחירק חטוף מאד (רב העמים כותבים אותו e). כן קוראים ההמוניים: תיית, קְשֶׁת, קְרֶת, קְרוֹת, בְּרֶת הכל באופן משבש אחד. אם יעברו עוד דורות, תפלנה ההמלות בקצה המלים ואחרי כן גם התנועות, והמלים עניות מעתה בהברה שלמה. זאת היא דרך כל השפות האהובות להעלות את המעם וסופן לדרול שלם כשפת הסינים, אשר נשארו להם רק מלים בנות הברה אחת, וקרובה אליה האנגלית, לו עבר המעם כליל מלמטה למעלה. יכלנו רק לקונן ולבכות לשפתנו היפה והצחה, אשר אברה ממנו; או לנסות ולחגר את שארית כחנו ולהחיותה ולעשות יש מאין. ואך לאשרנו ולשמחתנו. עוד נשא- לנו המוסר הלשוני: ספרי ההלכה מזיהרים מאד, לבלי החליף סלעיל מלדע, חזק ורפה, נע ונח, ה"נ וה"ק בקריאת התורה ובהפלה ובלמוד, ובליטה וגם באשכנזי רבים שומעים בקולם. גם בפולן מנהג פשוט בין הקוראים בתורה ללמד דקדוק לשם זה. בראשונה עלה המעם אל ההברה השניה במלים העבריות הנמצאות ביהודית ומעט מעט התגנב השנוי גם אל הקריאה העברית. היום כתיירים להם הבורים להשחית את המעם גם בקריאת התורה; רק שתי מלים יש, אשר תשמענה רק בדברי קרש, ולכן נשאר להם המעם התחתון על נכון והם שני שמות הקדש: ד' ואלקים. בשארית הזאת עלינו להחזיק בכל כחנו ולהנהיג את ההטעמה הנכונה בקריאה ודבורו, ואם לא, כל עבודתנו בתחית השפה מאפע. אם כה נכבדת לנו קריאת התורה והתפלה גם מצד גוף השפה, לא רק מצד נשמתה, (כי למה לנו לשון הקדש בלא אמונה ומוסר; כל גוף, אשר עזבתו נשמתו, ינשא אל בית הקברות ויקבר.) עלינו להזהר מאד מאד, לבלי עשות מחיצה של ברזל בין האבות והבנים, בהשתמשנו במבטאים זרים. ולכן זאת העצה היעוצה לנקוי הדעת, שאינם מתאמצים להבדל מהעם גרוח נבוהה ומעשים מפליאיים, כי אם מהקריבים אליו בכל יכלתם הלומדים ממנו ומלמדים אותו בענוה ויחבה: לבלי הנהיג עתה מבטא זר, אף לא את האשכנזי הישן והטוב והמסכים בכל פרטיו אל המסרת והשלם מצד עצמו ואשר איננו רחוק מאד ממבטאנו הפלני, ואין צריך לאמר את המבטא הספרדי הכוזב והפסול מעקרו והמלא סתירות, ואיננו מסכים אל המסרת והרחוק ממבטאנו מאד, עד אשר יראו המשתמשים

את בקבוק הקרבול על השלחן הקמץ העומד לנוכח סמת החולה.

"הוי רגלי" ישמע קול אנחת חולה אחת.

"הבו גם לי אקדח, גם אנכי חפצה לצאת להלחם נגד הרוצחים האכזרים... צועקת השניה מתוך חום הקדחת.

"הקיצה עמי, עורה מתרדמתך, רב לך להאמין בהבלי-שוא" מזמרת השלישית בקול צרוד, הקורע את הלב.

"מי הסיר את ראשי" מיללת הרביעית. והאחיות הרחמניות ממדות להרגיע את החולות ולשכך את המית נפשן.

באותה העת מתחילה הבלה ללמש את עיניה, פניה נעשים רצינים יותר מדאי, והיא מטה און כמו הקשיב לדבר מה, ואז היא שולחת את ידה היבשה אל בקבוק הקרבול ובגמיעה אחת היא מריקה אותו אל קרבה!...

הוי אמלכה! אבדת לנצח, קוראת האחות הבכירה בראותה את הבקבוק שנתרוקן.

המי יקרה! לוחשת הכלה באזנה, לא אותי, כי אם את הנחש המתפרנס בקרבי המתי!...

נפתלי זענעלבוים.
(ע"פ י. ש.)

לכ"ס קנפס יונגליס, שעלינו לשקצם. מר מנדל פאם הוכיח את מהנגדי הגמנוזים העברים בדברים קשים ועיוס. הרעש היה גדול מאד. אחרי מענה הד"ר לאנדא הסכמה מועצת הקהל ברוב גדול לעצת הועד, לדחות את דבר יסוד הגמנוזים העברי. נ

ויעליטשקא. הרב הה"ג בנשיק וכו' וכו' מו"ה שמואל שמלקא עזריאל האומים פרענקיל חיפ"ק והגליל שליט"א ועל צבאו הנגיד המפורסם וכו' מו"ה משה פרידמאן נ"י גבאי דח"ק פה אכלו קרצי כבית משפט הענשים למרינה על עורך, "המצפה" ועל המו"ל יען פרסמו בגליון י"ח מכתב מויעליטשקא וכו' נגלו לעין כל המעשים, אשר לא יעשו, העעשים על ידיהם, וכוה הם מרגישים א"ע עלוכם (*). רחוק ממני הרבר לעורך את השאלה כמה יוכל הרב להצטרק על הצער הזה, בעוד שפורש כש"ע חו"ס רס", כי אסור לדין בערב אור של ה"ס וכו', גם אין מגמתי כזה להרץ את השאלה מדוע ראש הקהל והגבאי הראשון רח"ק אשר גם על מעשיהם הנפתלים בקרת היתה, לא העמירו את בעלי "המצפה" לדין. אבל על אחת אשאל ואתפלא: מדוע פתחו כמים לבא בערכאות על פגעי בכבורם בענינים קלי הערך — בעיני הרב — הלא המה העריכות כשר וחלב והחזרת הנפל לרביצין, הלא היה להם לשער בנפשם, כי כאשר החילותי לספר סודות מן החרר בן לא אסתפק בדברים קטנים אלה, כיא אספה עליהם רעתם בקהל רב ואז יהיה להם שעה הכשר וחמר רב לקים ברבא מניה? אך למען יוכלו עוד הנוחים לבעוס לתקן את המעות בעוד מועד, אגלה עור מעשים, אשר נקראו ויאתיו בקהלתנו החת צל בנפי הרב שליט"א. לפני שנים אחדות לא היה בעירנו בית הפליה כלל ומאין מקום אחר היו מתפללים במרתף, פשוטו כמשמעו, כאנוסי ספרד, הדבר נגע סוף סוף אל לבות אנשים, אשר לא על מפלגת הרב ימנו וייסדו אגודה לקבץ בסף, למען הקים בית הפליה. בזמן קצר עלה כירם לקבץ הערך ג' אלפי כתר. הרבר לא היה לפני ריח מפלגת הרב, על בן הלשינו על מאספי הכסף לפני הרשות, שקבצנו כלי רשיון. הכסף נלקח מירינו באונם וינתן בידי רה"ק, שפמו נא הקיראים על מעשה רשע וחיוצפה בלפי שמיא הזאת! אנה בא הכסף? השאלו. העבודה! כמו שאין אנו יודעים מה נעשה עם קופת הקהל ועם אלפי הכסף, שנקבצו בידי הח"ק זה שנים אין מספר, בן איננו יכולים לדעת לאיזה טמיון ירדו שלשת האלפים, שנקבצו לבנין בית התפלה. ואם גם ננית, כי הכסף הנלקח מידנו בעו"כ לא נשאר בצלחהם ויוציאו אותו לאיזה צרך כבוד אחר, הלא גם אז עשו נגד היושר, והדיו מפורש "אין משנין מצדקה לצדקה" ובפרט מעות הנקבע לבנין כיה"כ. אחת דברתי ואשנה ואששלש, מות אין איש יודע מה נעשה בכסף הרב, אשר הוציאו מיד החיים בעד המתים זה עשרות בשנים. מחיצות כיה"ק היו פרוצות וחזרים הלכו בו וגם פתחו קברי מתים ויחטמו בהם באין מפריע, עד שקם נריב אחד ויעמד כפרץ ויבצר את החומה סביב מכספו הוא. יאמרו נא ראשי הקהל והגבאים והרב המגין עליהם: אנה אול הכסף? היש אף פרומה אחת באוצר החברה? איה האלפים שנקבצו כמשך שנים רבות? אחכה מהרב החרף שליט"א ומאשי סודו הנכבד ר' משה, כי הפקמים הזכרים והעעשים יסכו את לבותם לריב ריבם כבי"ד ואם לא — אכרח אהיה לגלות עוד.

הקטן ירוחם.

טרנוב. נבהלתי מראות ב"המצפה" גליון ב"ר מכתב מאת בע"כ המוכיח את חסידי קראקא על כי נשאו עיניהם אל רב אונגרי, להושיבו על כסא הרבנות בקראקא. האמנם לא מחשבות הכותב — שיצא לחרף גדולי ומאורי התורה רבני אונגריא, אשר מפיחם חיים רבנות אלפי ישראל — מחשבותי. הכותב הזה נכא ולא ידע מה נכא, יצא ללחם, וישכח להוציא בלי זינו מתרמולו. כלומר, לא באר כל צרכו מה חרי האף הגדול הזה על רבני אונגריא? ולכל יחי הכותב כמשע בעיני חסידי קראקא אבוא אנכי למלאות דבריו ואת אשר אולי לא ידעו ידעו מעתה, כי בנפשם הוא להכניס את האויב אל תוך מחנם. האמת נהנה לבתב, כי עוד כחרף שנת הרס"ה קבלתי מכתבים מכמה שוחטים באונגריא ילידי גליציה, שבקשו ממני לריב את ריבם בעתונים מאת הרבנים, המתנהגים עמהם כאכזריות נוראה, להפילם למשוואות נצה. אבל

(* המיבו מאד אשר עשו. כי לפני ביהדי של המשבעים נזכיה את האמת כל דבר הנזכר ב"המצפה" וידעו ויכירו הכל, כי לא את קלטנו את האשמה כבר הודענו זאת את השופט חוקר הדין, אם אין ראשי הקהל מבערים האשמה במקומם, להיות נקיים מזה ומישראל, תעשה זאת דעת הקהל כעזרת העתונות, בשמחה רבה אנחנו מיחלים ליום הדין, מי יתן ויומינונו הנעלבים בכל הערים לרין על גלותנו כל עולה, ונזכיה דרכם על פניהם.

מונ-לכ הנני לדברים כאלה, וירא אנכי מעורי את המין הזה, שעקציהם עקיצת עקרב. אולם הפעם לא אוכל עוד התאפק, וכלי לפגוע בכבוד הרבנים האלה אשאל בתמהון את חסידי קראקא ההמימים והישרים המהללים לאנשי לבב: איה בכורכם והרגשתכם, אשר בדם התפארו? מדוע לא תרגישו את החרפה הנוראה, שהטילו רבני אונגריא על כל יהודי ארצנו כהחרים בתקנותיהם החדשה (המאשרת כבר מטעם הממשלה) סעיף 10 את כל רבני ארצנו, שוחמינו, מלמדנו, ומורינו, שלא יבואו בקהל להם, למען יתאמת הכנוי הבזוי, שהם מכנים את כל יהודי גליציה כקמן בגדול "פולק ממזר" וכמה וכמה שוחטים יראים ושלמים הוסרו מאז מטעם זה ממימרתם ויגעו ברעב בראש כל חוצות הם ונשיהם וכו', ואין חינוך ומרחם עליהם בשביל חטאם האחר, שנולדו בגליציה, ובשביל שאינם יכולים לברך על השחיטה בשפה המאדיארית, ובחיות אונגריא אינם מכינים כל שון הקדש. לוא יהי הרב המאדיארי הקנרדט שלכם, שאינני יודע מי הוא, צורכא מרבנן במשה רבנו, חכם כשלמה המלך ועשרי בקרה וחרף מכל פשע עליכם להראות מחאכם לרבני אונגריא בכלל נגד כל אחינו בשביל הסעיף המבוער והבזוי הזה בלבד, המטיל חרפה גדולה על כל עם ד' בכלל יעל המתקנים בעצמם, שאינם נופלים כזה מלואיגר וסיעתו כפרט, למען יראו וידעו, כי גם ליהודי גליציה יש לב רגש, להרגיש בצרות אחיהם המעונים ומדוכאים בארץ לא להם מתנרת יד אדונים קשים ורגש הכבוד לדעת ולכון את השעה למרוד להם מרה בנגד מדה. אינני מאלה הרוצים לעשות סחירה בחורבנות של הרבנות ולסרסר לכס איזה רב, אבל אמנא לבון בדברי האי יודאי לר' חזקיה (והר שלח קנ"ו) "דלוימנא באסקפתא דענייא תשבח מרגינתא" גם בארצנו העניה כמצב הכלכלי, אבל עשירה בתורה וכישיש תוכלו לבחר לכם רב גדול כתורה וחכמה ומצוין גם כחסידות כמובם, גם בין הקנרדטים שבכר נרשמו בספר הקהל תמצאו איש כזה. ומוציאי דבה עורו את עיניכם לבקש לכם רב מרחוק.

אחד מחסידי צאנז.

מכתב מפרנקפורט דמיין.

שנים רבות ישבה עדת ישראל בפפד"מ, השניה כאשכנז לפי מספר היהודים בה, בשלוח. הנהגת הקהלה היתה כנהוג בכל תפוצות ישראל. עשירי העיר היו נבחרים לפרנסים, ספרי הקהל עושים מה שהם תפצים, הראשים חותמים והמכונה הולבת, ושלוס על ישראל. אין ארגניה ומעשים, מנוחה שלמה שהכל רוצים ושמחים בה. אבל בשנים האחרונות התחזקו פת הציונים — ומנוחת מנהיגי העדה הלכה לבלי שוב עוד. הציונים הם בכל מקום מתחררי-ריב מחפשי עונות. תמיד יש להם על מה להתאונן, ותמיד אין הכל בראוי וצריך לתקינים. בדבר הזה היה גם פה. כחרף העבר לחמו הרבה נגד הלבילים הרפורמים כמלחמת הבחירות לחברי הנהגת העדה, והחת שלשת החברים הרפורמים היוצאים נבחרו — חרדים ארתודוקסים ומהם אחד ציוני, עד שעתה יש להארתודוקסים רוב כהנהגת העדה, ועתה הם רוצים פשוט, "להחריב עולמות" אספית ראשי הקהל היו תמיד כסתר, כהצנע לכת: עניים גדולים הם ראשי הקהל ואינם רוצים, שיועד הקהל, כמה הם דואים כי כשכילו. באו הציונים וידרשו — אספות פתוחות לכל! מה לעשות עם החצופים? — יהיו אספות פתוחות! אבל כזה אין דין, בשנותנים לשד רק אצבע, ירצה למשוך את כל היד. עתה הם דורשים דין וחשבון מהנהגת העדה, שלא נתפרסם מזמנו של הרב. גם זה נתן להם, ובקרויב יצא הדין וחשבון, שיהיה אצל חברי הזקנים לאחד מחדושי המאה העשרים. מלבד זה ערכו מלחמה כבדה נגד הנהגת בית הספר הראלי של העדה, הכולע חלק גדול מהכנסות הקהלה ומתנהג ברוח התבוללות וידרשו — מה תאמרו לחוצפה כזאת! — שיחנכו בו את הדור הצעיר ברוח היהדות עוד דרשו לתקן את הנהגת מוסדי הצדקה פה, המתנהגים, בלי סדר ומשמר, שום עזרה ממשית לא יביאו, רק שנוררים ירכו בישראל. וכיחוד שמו עיניהם להיטיב את חנוך בני הנעורים וירשו להרבות בלמוד שפת עבר ותורת אל בבתי הספר, לתמוך את בית העקד העברי, שנוסד ע"י הציונים בשנה שעברה, ורוב הדרישות ממלאים המנהיגים לאט לאט בעל כרחם. עבודה גדולה וכבירה, שתביא בקרוב פירות טובים, יעבדו פה הציונים, יערכו אספות-עם גדולות ויררשו בשאלות לאומיות ועניני העיר, ביחוד ראיים לשבח ראשי הציונים ה' גויטין, הד"ר הנאור ומר זונדהימר, ראשי העסקנים בכל עניני הצבור. גם החרדים מתעוררים ורוצים לעשות איזו דברים לחזוק הדת. לרגלי התפתחות החיים הסוציאליים כאשכנז הולכת שמירת השבת ופוחתת אצל היהודים למרות

רצונם, אבל מה יעשו ואי אפשר לעמוד במלחמה החיים הקשה, ובפרט עוזרי המסחר החרדים, המוכרחים לחלל את השבת כעבדס אדונים רפורמים. בשנה שעברה נתאחדו חברות, "שומרי שבת" ככרלין כרסלאו ופפד"מ לאגודה אחת ומרכזה בפפד"מ. מטרתה להמציא משרות שעוזרי מסחר חרדים, הרוצים לשמור את השבת מחללו, אצל סוחרים ארתודוקסים, הסוגרים את כתי מסחרם בשבת, גם להשתדל להשפיע על הסוחרים לשמור את השבת. והרכה כבר עלתה בידם לעשות כזה. כחדש האחרון נסעו ראשי האגודה ויכבנו בכמה ערים בדרום אשכנז, דרשו ויעוררו את הלככות ויסדו עוד בעשרים אגורות, "שומרי שבת". מעשיהם יהיו ברובים לחזק את שמירת השבת, הסימן הראשון של היהדות, שאין לשער את עיכוכי כאשכנז. ע"י אי-שמירת השבת הולכת היהדות ומשתכחת, והרור הצעיר כפרט לא ידע עוד מאומה מן היהדות, כי בבית אכיו מנוחה כיום הראשון. והוא מוכרח לעשות שבתו חול ככל עם הארץ.

כחרף העבר יסדו פה הציונים כיבוליותקה עכרית, שבכר הוכרחה, בה יתקבלו רוב העתונים היהודים מכל הארצות. מספר הספרים בה לע"ע כארבע מאות, בהם יותר ממאה עברים. מספר מכברי הכית הולך וגדול. רובם ילידי רוסיא וגליציה ומעוטם בני אשכנז.

בזמן האחרון נוסדה פה אגודה "עכרית" לדבר עכרית, שיש לה בעשרים חברים. בכל שבוע מתאספים החברים בבית העקד העברי, שם ינאמו נאומים ויתכחו בעיני היום והספרות והכל בשפת עבר. אגודה כזאת תוכל לעשות הרבה להפצת הדבור העברי והשפה העברית בכלל בפפד"מ, שיש בה קהל גדול יהודי חשוב, ובהם הרבה שלמרו עכרית בנערותם והם מלמדים עתה את בניהם עכרית, ביחוד הציונים והארתודוקסים. אבל חסרים חברים חרוצים לאגיטציה. אכרה גדולה אכרה להאגודה בעיני איהה אחד מחבריה הראשונים, הסיפ"ר הצעיר מר קלמן ריבין-טריווש, ששב לרוסיא להבחן מטעם הממשלה למורה. — מספר היהודים בפרנקפורט עתה, לפי הספירה האחרונה כחדש דצמבר העבר, כ"ג אלף וחמש מאות, 70% מספרם נתמעט לפי ערך יתר הרושבים כחמש שנים כחצי % למרות שנתרכו בה הרבה מילירי רוסיא וגליציה וגם הרבה מיושבי הכפרים, העוזבים, מפני השנאה שהולכת וגדלה את מקומיהם וכאים לעיים הגדולות. מ. אברמסון.

מקורב ומרחוק.

חוק תעודות לסוחרים. הממשלה ורוב אנשי הועד הקבוע לתקן חקי המסחר והמלאכה נמרו להטיל חובת תעודות רק על סוחרים כבשמים וכמכלת ולפטור את יתר הסוחרים, שאין ההתחרות גדולה בהם וגם בלא זה רוב העוסקים ביתר הסחורות מומחים הם. הפולנים דרשו לפטור את גליציה מחובת התעודות חמש שנים אחרי צאת החוק. בישיבה הכללית בפרלמנט כיום ג' שבוע זה הסכים רוב הבית לדעת המועט של הועד, להרחיב את חובת התעודות על כל המסחרים. בעד ההרחבה חוו כל האשכנזים. נגדה כל הסלבים, כי גם הם יראים מפני התעודות, כי סוחריהם אינם מומחים. אך ברור הוא, שלא יצא החוק כחומרה הזאת אך הפעלי כי בסלוק השלישי של החוק יקבל הבית את דעת הרוב של הועד. שרק סוחרים הבשמים והמכלת חיבים בתעודה. גם בית האצילים יאמר כן.

רשעת רוסיא. עתון רוסי מודיע מן העיר סעלין, כי בא שמה שד פרשים לבער אחרי המורדים, ויצו את הפוליציה למסור כידו את כל המורדים במלכות. לפוליציה לא נודעו כלל אנשים כאלה בעיר. אך דבר השד חזק עליה ותמסר כידו כ"כ אסורים, שנתפשו בעבירות קלות וחמת השד לא שככה ותתפוש הפוליציה עוד שלשים איש מן העיר ותמסרם כידו. כל ג"ב האיש הכרחו לנשת אליו חמשה חמשה וכלם הומתו בידו. כעצמו טפל כרם כי יתר פקירי הצבא לא אכזו לשפוך דמי נקיים זאת היא רשעת אלה המכנים עצמם "ממשלת" רוסיא ואשר ממשלות אירופא מכקשות קרבתם.

ברד כבד. כרוסיא הדרומית ירד ברד כבד, משקך כל גרגר כשני לישראל. וידך את כל הזרעים והנטיעות. מאות אלף מענות שדה נשמו ומקנה רב נהרג.

*

אספת צירי הציונים באוסטריא. כיום א', ראש חדרש יולי, תפתח בקראקא אספת צירי הציונים מכל ארצות אוסטריא. עקר הוכוח יהיה ע"ד החברה הפוליטית היהודית העומדת להוסיף וע"ד "פועלי ציון".

הפרלמנט האוסטרי. הציר דמשבי גראף ישטרנר כרג פנה בישיבת הפרלמנט ביום ג' אל היושב כראש בשאלה: מדוע לא הביע חות רעת מועצת הממלכה נגד הזכח ברוסיא. אפשר להגיד על יהודי רוסיא כל מה שאדם רוצה, אבל על התרכות אין רק דעה אחת. טובת כל אירופה היא, שכל אדם יהיה בטוח בחייו ובממונו ככל זקום מושביו. הציר ברייטר הגיש אינטרפולציא.

בדבר עלילת הדם בפלנא. האמת הנמכרת במשפט הילונר מתחילה לבצעק ולצאת על אף שונאינו, שבפני את הממשלה ואת השופטים לדין דין רצח דתי. כברלין נתפש פועל אחר, דיטריך, שמו אשר הורה בב"ד, שהרג בזכסן שתי נשים מתוך זמה ובכיהם חמש נשים. קרוב איפא לשער, כי בתוך חמש הנשים ישנן שתי הנערות, שבעבורן נשפט הילונר על רצח דתי. החקירה והדרישה לא נגמרו עוד. הנתפיש נחם על הודאתו וזככל זאת כבר הוברר הדבר בארבע נשים, כי הוא רצחן. למופת. קהלת היהודים בנארישאלאו (אונגריא) החליטה, לפי האלג. יוד. צייטונג, לבלו קבל רב, אשר יתן או אחרים יתנו בשבילו בסף לקהלה או יחידים בעד ההתמנות; איש מן העדה, אשר יקבל בסף לטובת רב, פסול לחוות דעתו בקהלה. מי יתן ותקבל ההלטה כזאת ככל קהלותינו בכל הארצות. אז נוכל לקוות, שיהיו לנו רבנים הגונים ושיוכלו הרבנים לפעול לקיום היהדות ולהפרכת הקהלות.

זההרג בביאריסטק. טבלתי יכלת לממשלת הזרון להנקם בחכרי הדומא ובמאה ושלושים מיליון יושבי רוסיא, ששלחו לבקר את מעשיה ולשום נכול לשרירות לבה — נקמה ביהודים הנכונים לכל פגע בארצות אויביהם. גוסף לזה נהרג בביאליסטק שר הפוליציא לפני ימים אחדים ולא נודע מי הרג. תחת לדרוש אחרי הרוצח החליטה הבורוקרטיה להנקם ביהודים. כי לא יהודים הרגוהו זה ברור, כי לא היתה להם סבה לזה, כי השר היא היה באמת איש טוב ואוהב צדק. לכן אין ספק, כי אנשים מהמאה השחורה הרגוהו. וכן מעיד עד אחד, ששמע מפי שומר לפני ההרגה. כי לפני הפגרום יהרגו את שר הפוליציא. היהודים התאבלו עליו וישלחו זר פרחים, להניחו על ארונו. פקיד פוליציא לא אבה לקבל את זר-הפרחים באמרו, כי מיד רוצחים לא יקבל כבוד לפקיד רוסיא. היהודים ידעו, כי רעה נגד פניהם, כי שני שבועות חלקו כרוזים בעיר לעיני השוטרים, להשמיד את היהודים. וישלחו מלאכים אל נציב הפלך בגרנדא, לבקש מלפניו מחסה. הנציב דבר אתם קשות וישלחם ריקם מאת פניו, אך נער בהם, כי אין סכנה ואין צרך במחסה. והישוד היה נכון ליום ה' שבוע שעבר, כי הוא יום תהלוכה בסך עם הצלמים והדגלים. וכן היה. בעת תהלוכה נשמע קול יריה מתוך ההמון הנוצרי. זה ירה אחד מן המאה השחורה לאות פגרום. מיד בצבצו כמו מתחת האדמה חוליגנים זרים, שהביאתם הממשלה שמה מרחוק. ויחלו לחכות ביהודים ולשבר דלתות חניותיהם. וגרודי צבא הקיפו את מקום השוד, למען לא יוכלו צעירי היהודים מחברת ההגנה העצמית לבא לעזרת אחיהם. שוטרים וחוליגנים (הם נגבים שוטרים, חכאת האנושית) שתפי הממשלה, שברו הניות ואנשי צבא הלכו אחריהם ויקחו כל יקר ראתה עינם וישמו בכיסם ואת הנותר חמסו השוטרים ואת אשר לא לקחו השחיתו. כל יהודי הנמצא, נהרג. והשוטרים סבבו בעיר ויזחרו את הנוצרים להציב צלמים כחלונותיהם לאות, כי לא ייגעו בהם המשחיתים. כששת אלפי יהודים נמלטו היערה. אלה שנמלטו אל מסלת הברזל, לברוח מן העיר סחבו אנשי צבא מתוך העגלות ויהרגום. כיום ה' עסקו בשוד וכרצח רק החוליגנים תחת מחסה הצבא. שלא נתנו ליהודים לעמד על נפשם. ביום ו' וכשבת היו אנשי הצבא ופקידים השוטרים והרוצחים. את הכתים הציתו באש, למען יצאו היהודים ויהרגום. הממשלה והנציב רוצחים כנכיון בפיהם ובראותם. כי אין מאמין לשמועה הכדויה. כי ירו היהודים על המון חונג של נוצרים כחוץ ויהרגו

בהנים בשעת עבודתם — הם מודיעים כתמימות, כי אמנם השמועות בדויות הן והם יודעים סי בדה אותן ויודעים ע"י הסוכנות המלגראפית בשם הממשלה. הם גוללים את האשמה על ראשי אחרים נעלמים, המתערכים בעניני הממשלה שלא מרעתה. אבל העובדה קימת, כי השוטרים והצבא השתתפו בגלוי בשוד וברצח. אלפי אנשי צבא עמדו בחוץ והשודדים לא היו רק איזו מאות נערים, שהיהודים בחוץ יכלו להניסם. לולא הסות הצבא עליהם. שמועות באות אל חברת העזרה היהודית כברלין, כי הזכח הזה איננו רק פתיחה לשורה שלמה של זכויות בכל הערים. כפי השמועה נשפך דם יהודים גם בערים הקטנות הסמוכות לביאליסטק. צירי הדומא קבלו מלגראמות, כי הצבא בביאליסטק הוכנו שבועות אחדים לזכח הזה כמו למלחמה. מספר ההרוגים הוא, לפי עתון אשכנזי כברלין, מאתיים. מראה ההרוגים נורא מאד. רבים מהם הם רק בנל. בשר בלי כל צורה. הרוג אחד נמצא כפות ידים ומסמרות ארוכים תחוכים בעניו עד תוך סחו. ההרוג הוא המורה עפשטיין. אצלו שכב גוף נערה כבת עשר שנים, שישתי רגליה נכרתו. אצלה משפחה שלמה בת שבע נפיש. שנשמדה כלה. הרוצחים נכנסו לבית ויצאו את כל יושביו לצאת. בחוץ הבדילו את הנוצרים מן היהודים. את האחרונים הרגו. נער נוצרי צעק חמס על הרשעה הזאת ויהרגו גם אותו.

מהגרמה מביאליסטק אך הועד הפעל הציוני. הועד הציוני מקלן מסר לנו את המלגראמה הזאת, שקבל מאיש נאמן יודע לו: הפקידים ופקידי-הצבא עשו ביד ריקים ופוחזים מן הפועלים יסוד ביהודים, שאין דוגמתו. השוד והרצח ארבו שלשה ימים כיום ה', ו' ובשבת. כמאה הרוגים מרוסקים שוכבים בבית החולים, מלבד אלה אשר בבתי יחידים והמטגוללים על פני השדה. לנפצעים אין מספר. במעט כל בתי המסחר ברחובות הראשיים נשמו ויורקו. בחוצות הקטנות רוב הבתים נצולו, כי שם לא היה צבא ויוכלו היהודים להציל בעצמם מיד השודדים. הישבר גדול כים. אין מספר לאלמנות, יתומים ובעלי מומים הצריכים לעזרה מיד. פחד שוד ברחובות האחרים עורנו גדול. אימת מות בכל העיר. הכסחר והעבודה ישבתו מי יודע עד כמה. היהודים יכרחו בהמון רב. יש לצעוק חמס באזני הממשלות, אולי תוכלנה להגן בעדנו.

הדומא עק הזכח בביאליסטק. בדומא היה ובוה ארוך עד דבר הזכח בביאליסטק. נאכוקוב אמר, כי ברור הוא, שלא היהודים התגרו בנוצרים. כי אם תואנה בקשו עליהם שונאיהם. הציר הציוני ד"ר שמריהו לעווין אמר, כי הממשלה רוצה להטביע את כל תנועת החרות בדם ולקרנן הראשון בחרה הממשלה ביהודים. שוקובסקי אמר, שהוא מכיר את ביאליסטק, שם רוסים, פולנים ויהודים חיים בשלום ובאחווה ומעולם לא שלטה איכה ביניהם. בהתהלך המון חונג של נוצרים בחוץ יתלו היהודים ידעו כחלונות ופרחים, לחלק כבוד לשכניהם ואי אפשר שיהודים התגרו בנוצרים חונגים כחוץ. פרופסור קוואלבסקי התאונן על כבוד רוסיא המחולל ע"י הממשלה המרצחת. הוא דורש, שתחזה הדומא דעתה בעד שווי זכויות היהודים. כן דרשו גם אחרים.

מועצת העיר ביאריסטק וההרג. ציר הדומא היהודי יאקובזן נשלח מאת הדומא לביאליסטק, לחקור וכדרוש. יאקובזן ענה את הדומא. כי מועצת העיר בררה, כי אין כל שנאה בעיר ובסביבותיה בין נוצרים ויהודים, חרג הוא רק מעשי ידי הצבא והפוליציא. כל השמועות על דבר התנפלות יהודים על נוצרים ועל יריות של שוטרים יהודים בדויות הן. איש צבא אצד ספר, כי שר הגרוד הקוני החונה שם הכין את הפגרום בדברים האלה שדבר אל גדודו: "היהודים רוצים לשהוט את כל אנשי הצבא, לכן רשות לכם לעשות ביהודים כרצונכם. זהו רצון הרם על רמים".

ממשלת אנגריא והרשעה הרוסית. הלורד רותשולד נועד עם המניסטר לעניני החוץ גרי, לדבר על הזכח החדש. הפרלמנט האנגלי הביע את התמרמרותו על ההרג הרב, שנעשה ביהודים ברוסיא. העתונים דורשים, שתמנע הממשלה את אניות מלחמתה מכך לאת חוף רוסיא כאשר בקשה לעשות. כי אין לאנגליא מאומה עם חבר רוצחים.

גבירי היהודים וההרג החדש. בלונדון התאספו גבירי היהודים, שהלכו בסף לרוסיא בשעת דחקה, בהאמינם לה, כי זכח היהודים לא יהיה עוד. כראותם כי נזכחה תוחלתם במהרה באופן בזה נבהלו וישאלו זה את זה: האמנם נסרחה חכמתנו. כן נסרחה חכמתם, תאות בצעם עכרה את שבלם הישר. עתה נועדו להועץ מה לעשות. ויחליטו שלא לעשות מאומה. אלו היה עזו בהם יכלו להניא עוד עתה את המלוה ולהוריד את הפינגן הרוסית לשהת וכדי בסף יבא הקץ לרשעה, אך מיני-לב הם אלופינו. הם יראים, פן יגיע מזה נזק לצרפת וצרפת תאשים את אנגליא: לנרום סכסוך בין צרפת ואנגליא אין עשירינו רוצים וככן החליט לחזק גם מהיום וחלאה את ידי הרוצחים והגנבים, לבל יאמרו, כי יד היהודים ככל משלה. ענותם של אדירינו תהרג אלפי אחינו ברוסיא ותחזק ימין רשעי עולם.

במזכר אספת פיקרר. הגראף הזר המשגע פיקרר מאסף אספות ככל שבוע כברלין ודורש השמדת היהודים. הממשלה לא תמחה בו, כי הסתה נגד יהודים היא צרך הממלכה. אך באספה האחרונה שלח הגראף לשונו גם במניסטר אחד, על קבלו צירים יהודים בדבר גרוש גולי אחינו. מיד הפיץ פקיד הממשלה את האספה בחזק יד.

עוד זכח ביהודים. בעירסטארוסלקי פלך פלוצק בפולן התנפלו אכרים על בתי היהודים ויהרגו כל הבא בידם. בחמשים איש, טף ונשים נהרגו, יותר ממאה איש נפצעו. הנציב גזר מצב מלחמה על העיר, אבל הוא חל רק על היהודים הבאים להציל. פרעות נגד היהודים היו גם בלופיטשע פלך מינסק. בקאלינובוקא נהרגה משפחה יהודית בז שמונה נפשי.

זרויר אצל עורב. לכבוד. חג היובל של מלך רומניא ולכבוד התערוכה הגדולה בבוקרסט נסע ראש האזרחים הוויני ד"ר לואיגד לבוקרסט. כבוד מלך עשו לו שרי רומניא, כי הלא עמיתם וחברם הוא בשנאת היהודים ובשנאת המאדיארים. הגים גדולים חנו בבוקרסט לכבוד האורח היקר בשבוע הזה, ותורות וכרכות החליפו ביניהם כמכירים ישנים. הוא יחזק את דבם בדריפת היהודים והם יספרו לו מעשיהם הגדולים, כי חלומותיו ושאיפותיו, שהוא הפיץ להוציא אל הפעל באוסטריא, הוציאו הם כבר לפעלת ידים, בלי חקירות וזכוים ומריכות. אשרי לואיגד, שזכה לראות גן עדנו בחייו בכירת רומניא! בשונו מדרכו סר לואיגד לקראקא ויהי פה כל יום ה'. גם פה יש לו את מי לשמוח. הגה פה הכהן הגדול לקתולים הנסיך פווינא, ראש צוררינו כפולן, הגה פה מערכת ה"גלאס נאראדו" וה"פאסטעמפ", העולים בשקריהם ובעלילותיהם על עתוני צוררינו כוויין. הרבה יכול לואיגד ללמוד פה.

עזרת זרים. "צבא הישועה" (היילסארמעע, כת נוצרים קנאים הרוצים לקרב מלכות שמים ע"פ דרכם) הודיע ע"י נשיאו גנראל בות, כי ממשלה אחת רוצה להוציא את עניי היהודים ממזרח לנדון ולתת להם עבודה מועילה. לע"ע תוציא עשרת אלפים נפש. כפי הנראה הכונה על מדינה באמריקה הדרומית. בודאי ידעו אחינו להזהר, דבלתי נפול בפח ישועת זרים.

משפט דרייפוס החדש. אחרי שעברו שנים אחדות מיום שיצא דרייפוס שנית חיב מביד הצבא בן ורק חנון חנן אותו הנשיא ויסלח לו, יען כבר סבל דיו — נעשה עתה בקרת שנית על משפטו, כי נודע שגם ב"ד השני עקל משפטו, כי נמסרו להם כתבי סתר, שלא ידעום הסניגורים וכל הכתבים, שעליהם יסדו השופטים משפטם מזויפים הם. המשפט לא נגמר עוד, אכד ברור שיצא זכאי.

שנאינו הפנימים. המסוה הוסר. "פועלי ציון" ברוסיא הורו בקול קורא גדול, שהוציאו זה עתה. כי לא ידעו עד כה את דרכם ויתעו בתהו לא דרך ועתה יעמדו בתור סוציאליים יהודים. הם הכירו, כי רק ע"י הציונות יגיעו אל קיום תקוות הסוציאליים. הם איפא ציונים שלא לשמה — כלומר אינם ציונים כלל, אין אחריותם עלינו. מדכריהם הארוכים והמלאים את הקורא נראה כי עיר ערכוביה כמחם. עוד אינם יודעים איה הם או כונה נסתרת בחבם, שלא באה העת לנלותה, אבל טוב שקראו את עצמם בשמם האמת, הם סוציאליים יהודים

אין הסוציאליזם שנואה לנו כלל, אבל הסוציאליזם היהודית תועבה לנו, כי היא מכילה זדון, טפשות וסלוף הדעות הרבה יותר מכל מפלגה בעולם, כי היא נולדה על כרעי עבדי הצר. עתה ידעו הציונים להשמר מפניהם. הם התחברו לארגוניציא מיוחדת; יישר כחם, אבל בקהלנו אל יבאו, מן יפרו את כל מעשינו ויפיצו את מחננו. כי אין פרוגרמה לאלה ולעצם כל מעשיהם הם מלחמה ביהדות עד השמדה.

מגלה סוד. ראובן ספר סוד לשמעון, הלך שמעון ויספר ללוי. מדוע אתה מגלה סודי? שאל ראובן את שמעון. "מקרא מלא הוא", השיב שמעון, "הנכתרות לה' והנבלות לנו" דאובן: "הכתוב, לא תלך דכיל? שמעון: "עשה דוחה לא תעשה".

משרדה הספרות והמדעים.

תולדות אנשי שם בקראקא
משנות המאה השלישית ועד הזמן האחרון.
מאת
פ. ה. וועטשטיין.
(המשך מגילון 21)

למוד החילוקים היה נוהג בראשונה, הן באשכנז והן בפולין, אך בסוף הזמן ובחור או למדן מבני הישיבה אמר חילוק, זה היום וזה מחר, וכראשית ימי המאה החמישית או ימי המאה הרביעית כמל המנהג ורק ראש הישיבה הגיד חילוקים והיינו אך בחללת הזמן ולא בסופו. במנהגים דק"ק ווירמייזא, כתב-יה, שנמצא בכיבולותיקה של אונספורד¹ וחברו ר' יוזפא שמש הלוי (הב"ג—ה"ג), נמצא כתוב בדברים האלה: "הרב בשחרית אחר יציאתו מב"ה הולך וכו' עם הרבנים והבחורים לישיבה שאחורי כ"ה, ושם כל אחד שואל כענין ומשיב בהלכה ומחדרין זה לזה בהלכה כפלפולם, זה מקשה וזה מהרץ וממש עוקרי הרים ומוחנן זה בזה כפלפולם כגמרא פירש"י ותוספות בהלכה של אהמול והרב מחדש להן כל יום חידושים ולפעמים אומר להם חילוקים וכפרת בתחלת הזמן. לפנים בישראל היה המנהג כסוף הזמן לכבד לכל למדן בעל הבית ההולך לישיבתו לומר חילוק אחד, וכן לבחורים, זה היום וזה מחר. ועתה בקרוב כמל המנהג והוא רק כל יום מחדרין זה לזה בהלכה כדלעיל וא"א חילוקים רק הרב בהחלת הזמן אומר לפעמים חילוקים בדעיל"². הג"מ אהרן שמואל קאידנובר אבד"ק פיורדא וניקלשבורג וגלונא רבתי ורישא ופפד"מ ובריסק דלישא וקראקא (שמה בשנת תל"ו בעיר חמעלניק בנסעו מקראקא לועד הגליל שם) כותב: "אבוא בקצרה כחמת מרדות התלמידים ובני ישיבתו אשר אלי יום יום ידרושון כנפ"ת ובחילוקים הנהוגים בהחלת הזמן".³ בשנת ה"ם, בימי הג"מ יצחק חריף אבד"ק קראקא הנקרא ג"ב ר"י שפיצקאפף, רבו המובהק של הגאון המפורסם המפלפל הגדול ר' אברהם כרודא, אנו רואים אותו המנהג של למוד החילוקים (מפי הרב) בתחלת הזמן עומד עורנו פה בעצם הקפו ואיהנו, וראשי העיר וחכמיה מקבלים עליהם לר"מ את הג"מ משה בעל הפארת למשה, בן בתו של ר' ר' העשיל ואבד"ק הורדנא, כהנאי, שיגיד מן החללת הזמן עד בלות שלשה חדשים ארבעה חילוקים בכל שבוע ואין רשאי שום בעל הבית לעשות אסיפה בביתו ללמוד גפ"ת וחילוקים

¹ ניבויער, קטלונ גוי 800.
² נירעמאן, קוועללענשריפטען צור געש. ד. אונטער ריכטם ע' 228 והתורה והחיים ח"ג ע' 280 הערה 2 וע' 282.
³ שוית נחלת שבעה סי' מ"א.

או להגיד איזה פוסקים⁴ בהתחלת הזמן רהיינו עד ר"ח סיון ועד ר"ח בסלו. אלא עליו ללכת בעצמו אל הישיבה לריש מתיבתא, ומאז ואילך רשות בירם להתאסף בכיתם ולהגיד חילוקים ופוסקים כלי מוחה⁵. וזה היה סדר הלמוד בכלל בישיבות פולין בימים ההם: "מר"ח אייר עד חג השבועות ומר"ח חשון עד חנוכה היו לומדים כל בני הישיבה גמרא פירש"י והוספת בהתמדה גדולה ולומדים בכל יום הלכה דהיינו עמוד אחד גמרא עם פירש רש"י והוספת נקרא הלכה. והיו הולכים כל החכמים והבחורים שבקהלה וכל מי שיש בו ריח תורה אל הישיבה, וראש הישיבה לבד ישב על כסא וכל החכמים ושאר בני ישיבה נצבים עליו סביב לו, והיו מפלפלים זה עם זה כהלכה קודם שבא הר"מ אל הישיבה. וכשבא ר"מ אל הישיבה היה כל אחד מקשה לר"מ מה שקשה לו בהלכה והוא מהרץ לכל אחד ואחר. אחר כך שהקו בולם והר"מ אמר מה שחידש בהלכה, ואחר שאמר כל החדושים הגיד חילוק דהיינו שמקשה בגמרא או ברש"י או בתוספות שדבריהם סותרים זה את זה, מקשה קיצורים או סתירות כגפ"ת⁶ ומהרץ אורם, והתירוצים ג"כ סותרים זה אל זה ואמר על קשיא א' תירץ שני וכדומה לזה עד שהלכה עומדת על בוריה. ולפחות לא היו הולכים מן הישיבה עד אחר צהרים בקיץ. ומחג השבועות עד ראש השנה ומחנוכה עד חג הפסח לא היה ראש הישיבה מרבה כל כך בחילוקים והוא לומד עם החכמים פוסקים ארבע מורים בביאורים, ועם הבחורים הוא לומד רב אלפס או שאר ספרים ועל כל פנים עוסקים ג"כ בגמרא פרש"י, ותוספות עד מ"ו כאב או מ"ו בשבט, ומכאן ואילך עוסקין עד הפסח או עד ר"ה בפוסקים או כשאר ספרים לבר. וכמה שבועות לפני מ"ו כאב או מ"ו בשבט הראש ישיבה הזה מכבד לבני ישיבה שלו כל אחד ואחר שיאמרו חילוקים על הישיבה במקומו הן לחכמים הן לבחורים והם היו אוכרים החילוקים והראש ישיבה שומע אליהם והי' מפלפל עמהם כדי שיחדרו הבני ישיבה. והיו לומדים בכל מדינות פולין מסכת א' בסדר הששה סדרים. ולכל ראש ישיבה הי' שמש אי שהלך מדי יום ויום מחדר לחדר שילמדו הנערים הן עניים הן עשירים והזהיר להם כל ימות השבוע שילמדו ושלא ימיילו ברחוב וכיום הי' בשבוע הי' מחויבים לילך כל הנערים בקבוץ יחד אל הגבאי הממונה על ת"ת ושאל אותם הגבאי מה שלמדו בכל השבוע, ומי שאינו יודע שום הדבר מה שלמד או שמעה ברבר אחד, השמש הכה אותו בשבטים גדולים בצווי הגבאי ועשה לו גם שאר חרפות גדולות בפני הנערים כדי שיהי' לו זכרון שילמדו בשבוע אחרת יותר טוב. וכן כערב שבת הולכין כל הנערים בקבוץ יחד אל הראש ישיבה לשאול אותם מה שלמדו בכל השבוע כנ"ל, כזה היה מורא ופחד גדול על הנערים ולמדו בתמידות. גם בשלשת ימי הגבלה או בתנוכה היו מחויבים הבחורים והנערים לחזור לימודים כל מה שלמדו באותו זמן, ובנגר זה נהנו להם פרנסי הקהילה מתנת ממון דבר קצב. כך היה המנהג עד מ"ו כאב או מ"ו בשבט. ואחר כך נסעו הראש ישיבה עם כל בני ישיבה שלו הבחורים והנערים על היריד שהוא יומא דשוקא, בקיץ היו נוסעין על היריד זמלכ ועל היריד יערימלכ. ובחורף על היריד לבוב ועל היריד לובלין. ושם הי'

¹ יותר נראה, כי ר"ת של גפ"ת הוא גמרא פירש"י ותוספת' ולא גמרא פוסקים ותוספות". שעליהם נבנה למוד החילוקים, ובכן מובן. או פוסקים שכתוב למעלה אחר גפ"ת.
² ע"י מאמרי ברמת המצפה חוב' ה' ע' 76 סי' ד וע' 77 סי' מ"ז.
³ תיבת גפ"ת מוסכת על גמרא רש"י ותוספות' שנאמרו לפניו, ומה הוכחה, כי השערתי בהערה 4 קרובה היא לאמת. בפנסק הקהל נמצא כתוב, כי הקצין הנדיב הראש והדיין ר' אלי' ביר משה סניל ליפשיץ הנקרא די' אלי' ראליש נדב בסתר כמה שנים קודם מותו (ט' חשון ת"י) ת"ם אלה (כמנין סתר) לתת מהם ושני זהו ירחים בכל שבוע שלמדו שילמדו גמרא פ"י תוספות' עם המשה נערים (ע"י ספרי קדמוניות מפנסקאות ישנים סי' כ"ו), והנה זהו למוד גפ"ת, שערכו נוסדו החילוקים ושגור הוא בפי התורנים מאז, מימי קדם קדמתו.

רשות ביד הבחורים ונערים שילכו ללמוד באיזה ישיבה שירצו ללמוד שם והיו ככל יריר ויריר כמה מאות. ראשי ישיבות וכמה אלפים בחורים וכמה רכבות נערים וסוחרים יהודים ועמים להנדל היו כחול הים, כי מסוף העולם ועד סופו היו באים על היריד. ומי שהיה לו בן או בת להתחתן נסע על היריד ושם עשה חיתון כי כל אחד מצא שם דמיונו וזוגו. ונעשה כמה מאות חיתונים בכל יריר ויריד ולפעמים אלפים חיתונים, ובני ישראל אנשים ונשים היו הולכין ביריד בכגדי מלכות כי היו חשובים בעיני מלכות ובעיני העמים ובני ישראל היו רב כחול הים".⁷ (המשך יבא).

כעין סמבטיון. כאי הצפוני של זלנר החדשה כמזרח אוסטריא ישנם הרי וולקאן הרבה ימים מלאים מים חמים שחורים מעלים קיטור. הנפלא בהם הוא ים גיזר הנדול, שנגלה לפני שש שנים. אז זרק הים הזה כמעט בכל יום כרעש עצום המון מים שחורים ורפש ואבנים כבדות עד לגבה ה"נ מטר באויר. בקיץ שנת ה"רס"ד שקט הים הזה וירדם שמונה שבועות ואחרי כן פרץ שנית ויגעש וירעש כמעט בכל יום עד חרש נוכמבר בהפסקות. א: נפסק הרעש ולא התעורר עוד.

הערה. הרב החכם ר"ר יוסף זליגר באר ב"המצפה" בגליון הקודם את המלה הזרנונית "דאוונען" משפת פולין דאוונגי והיא דרך רחוקה מאד. יותר נראה, כי מוצאה במלה הפרסית דיוואן, אשר הוראתה, "אספת שירים קדמונים", כסרוד התפלה אשר בידנו וכן נקראים ספרי השירים להראב"ע ור"י הלוי "דיוואן".

יצחק זאב כהנא. אם כנאו לשבש את המלה ולומר שהפתח הוא במקום חירק דאוונען — דיוואן, הלא יותר נראה שמקורה במלה הרומית דיווין, שהוראתה אלקית — גאמליך. המערכת.

ארגו מכתבים.

אל המרבים בשאלות: כמעט החלטנו לבטל את ארגו המכתבים לגמרי, מפני רוב השאלות הזעירות והפעוטות, שקוראים שדעתם פנויה ושלחו אלינו בכל יום ואין ביכלתנו להשיב לכל אחד, כי אז ימלא הגליון ארגו מכתבים. אם יוספר להלאותנו בשאלות כאלה לא נוכל הדמים עוד את הפרק המועיל הזה. בכלל נענה בזח את השואלים ההם: א) בעניני ספרים יפנו נא רק אל מוכרי ספרים (שנזכרו פה שמותיהם פעמים אין מספר) בקרטה כפולה; ב) בברכות מ"ט אין לחזקיר שום תארים ומעלות ומליצות יתרות וגם לא תפלות ותתנונים על הצלחת הזוג, רק שמות לבר וזה מפני טעמים מובנים לכל מבין יוצא מן הכלל אי אפשר לעשות; ג) לא נוכל לבאר פה לשום בעל מאמר או שיר מדוע לא נדפסו רבריו, הרוצה לרעת גורל עבודתו ישאל במכתב כפול; ד) הרוצה לשאלנו דבר נחויץ מאד ישאלנו במכתב כפול, כי לא נוכל להרפס ארגו מכתבים בכל שבוע; ה) הרואה, ששאלתו לא נענתה, אות הוא שאינו בקיאים בענין השאלה, כי רחוקים אנהנו מאד מהיות "כל יכלים"; ו) בל-יורעים ואין לנו במערכת מוסחה לכל מקצוע

¹ סוף ספר יזן מצולה. הרב ר' חיים ששערנוביץ מסופק בהשלחי' כרך ד' חוב' ה' ע' 887 כדבר החילוקים, אם נבנו על התלמוד והתוספות או על הפוסקים, והנה מהקדמות הספרים. וזע ברך" ח"ב ויחבורי לקושים וממנהגים דק"ק ווירמייזא ומסוף ספר יזן מצולה, שהבאתי למעלה בגליון הזה ובגליון 21, נראה הדבר ברור. על מה ארניהם הטבעי. על גפ"ת, על גמרא פרש"י ותוספות. בהמצפה גליון 14-16 העירוני, כי למוד החילוקים היה נוהג בזמן השני (בזמן החורף) כבר בישיבות אשכנז בימי מהרי"ק ומהר"יו ומכונה בימים בשם "תוספות" (כנראה משוית מהר"יו סי' קמ"ד ושוית מהר"ק סי' קצ"ט), והנה אנו מוצאים אותו דרך הלמוד נוהג ונקרא כן גם בפולין היינו בקראקא ובשנת שניה, כמובח מתקנות העיר באותה שנה בענין המלמדים, וז"ל: מלמד הלכות או תוספות או חזרות בחורף (ספרי קדמוניות מפנסקאות ישנים ע' 16). והלכות' אינן אלא למורי גמרא פרש"י ותוספות כמבואר לעיל, ונמצא איפוא, כי משמעת "או תוספות" היא למוד החילוקים כמובן התוספות' שבימי מהר"יו ומהר"ק, ומן הדברים: או תוספות בחורף המכונים לזמן השני של שנת הלמוד (שנת הלמוד היו מונים בימים ההם מחדש אייר) כמובח מתבית חורף, יש סיוע למה שמוכא כבית הלל ועל שיע יוד-סי' רמ"ב בשם בעל חלקת מחוקק, כי בזמן השני היו נוהגים ללמוד תוספות' (פלפול) בישיבה.

ממעמקי לבנינו הננו מכרכים בכרכת מז"ט את רענו החביב מר שמואל שמערכערג לארומי עם מרת שרה הויזמאן מפרעמיסלא. אכרהם שמייער. משה ליבערמאן. חיים רעגען. סאנדאווא-ווישינא.

אביעה בכרכת מז"ט לירידי מר דוד אנדערמאן בבומשאמש לארומי בנו הד"ר מ. אנדערמאן את בת הגביר מר בורשטיין מסאקאל. פסח ביללער. מעמק לבני אברך את ש"ב מוה' יום טוב ליפא ליפשיץ מלבוש לחתונת בנו מר אליעזר מאיר עב"ג מרת דינה ריצעס בכרכת מז"ט. גרלי' זאב ווילף ווגנתו—סמרי.

(* הננו מביעים בזה רגשי תודתנו לכל יירידינו אשר הראונו אות חבה לחתונתנו. שמחה יאלעש ורעיות—קרזאנוב.

חנה תאומים	מארשים	יוסף מאסטרענסקי
לובאמשוב.	בחדש סיון תרס"ו	מאכאנובא.

ממעמקי לבני אברך בכרכת "מז"ט את מוה' משה זבאר ורעיותו מלבוש לנשואי בתם מרת חוה. שמחה גלב—גדבורנה.

הנני מכרך את מר נפתלי יעקב כבמנר להארשו את מרת שושנה רוזנבלם מדרוהוכיץ. שמחה גלב—גדבורנה.

אברך בכרכת מז"ט את הגביר מוה' לייביש חנליש ורעיותו מקאמארא לחתונת כנס חיים זייף—סמריא.

ממעמקי לבני אקרא ברנה וצהלה: מול-טוב! לבכור חותני מר' פסח קליין נ"י ורעיותו מבייש, להכיאם כבירת האירוסין את בתם מרת מירל עם מר אלטר טהארן מרדומישל רבתי. שמושן שפירן—מיעלעץ.

מקירות לב אברך את בן דודי מר שמואל יוסף קאמערמאן מסאנדאווע-ווישינא לבאו בכרית התנאים עם מרת הרם גאלדכערג משיניווא, בכרכת מול טוב. מרדכי שפרונג—פרעמישלא.

אברך בכרכת מז"ט את אדוני הגביר מוה' חיים יואל לודמערער מלבוש להכיאו ככרית הנשואין את כתו עב"ג ר"ר ליסס מדראהבימש.

מרדכי גערשטעל. אברך בכרכת מז"ט את יירידי מר מאיר ליפשיץ מלבוש לכלילתו עב"ג מרת דינה. מרדכי גערשטעל.

(* ע"פ טעות נשמטה זאת מהגליון הקודם לדאבוננו.

מיוחד בהיים. כמו שיש לעתונים יומיים גדולים, ביתר השאלות צענה את כל שואל כפי יכלתנו; (1) מאמרים ומכתבים הנוגעים רק ליהודים או לחברות מקומיות לא נוכל להרפס, מלבד הזכרות לנפטרים חשובים, "יקרו רשכבי"; (2) לבאורים בתורה ובריה"ל הנכנסים לכלל מגידות אין מקום בעתונים; (3) המשנה אדרסתו עליו להודיענו גם מקומו הקודם בדיוק. ואם לא— או לא נוכל למלא הפצו— (ט) אין שום זכות לחותמי המצפה לדרוש ממנו, שנרפס דבריהם בגליון בעבור שהם הותמים, דברים מועילים נקבל גם מאת לא-חותמים ורברים שאינם ראויים לרפוס לא נרפס גם מאת הותמים.

ימ"ד: ע"ד שכר לאחר המות, אין משיבים מן הדרש; ר' אויא, הלא אין ספק שהוא ר' אביה, אשר בבבלי ר' אויא אהר לא היה וכשם רשעים אין יהודים קוראים שם בניהם— דיניער; תוכלו להשתדל עתה, שיבונן הרב ד"ר יונג הנמנויים בכופיניה, כי רק שם יצליח, כי אין שם פולגים שוביניסטים וזמבולאים חמסים.

שמועה אחרונה

רדיפות היהודים בפולין הרוסית הולכות ומתרבות בסטארושין (פלך פלוצק) נהרגו ט"ו יהודים, יותר ממאה יהודים נפצעו שר הפלך גור מצב מלחמה, אבל הוא חל רק על היהודים, למען לא יוכלו לעמד על נפשם. גם בפרך מינסק מכים את אחינו.

הנני מעירים את הקוראים על המודעה "Aurora", בגליון הזה, שהוא כפי עדות מבינים רבר טוב לאנשים בינונים הדואנים בעד בנותיהם לעתיר.

הבעת תודה!

בשם חברותי, תלמידות ביה"ס "שפה כרורה", הנני מביעה תודה רבה ממעמקי הלכ לאדוננו מורנו הפרגוג המצוין מר יהושע צבי שהדלן, בעד הוראתו הנפלאה במשך שבעה ירחים, הנושאת פרוי וברכה ליום קבלו את משרתו החדשה בעיר מלומץ בתור מנהל ביה"ס.

גדבורנה בחדש סיון. חיה קימרילינג—גדבורנה.

אהנע האנקורעניץ

אין מיינער מיט עלעקטרישע קראפט בעטריעבענען

כשרה כשרה

זעלכווארענפאבריק

האכע איך ארבייטער דער בעריהמ- מעסטען פאבריקען ענגאזשירט אונד זינד מיינע סאלאמי, וועראנעווער, ברוסט, שינקען עם קרענוירשמען א. ז. ו. נאכ- ווייזבאר די שאַנסמען אונד שמאקהאפ- מעסטען ווארען. איך קאנקורירע ניכט נור מיט דעם פרייז, זאנרערן אויך מיט דער קוואליטאָט אלער אָהנליכער פֿאַבריקען מאן פֿערזוכע איינע בעשמעללונג אונד איבערצייגע זיך. אויף וואונש ווערדען הכשרים מגאונט זמננו ביגעפאקט.

Hirsch Steiner, Przemysl
ul. Jagiellońska 7.

די אויף גרונר רער מיט צאהל 48.503 רער האָהען ק. ק. שטאטטהאלטעריי גענעהמיגמען סטאטימען נעגרינדעמען גענענזייטיגע אויסהילפע מיטגיפט-געזעלשאפט "אורארא" ערטיילט איהרען מיטגלידערן מיטגיפטע ביז 18.000 קר. — כערייטס נאך 1 יעהריגער מיטגלידערשאפט — 4200 ק! מיטגליד קאנן יעדער אונפֿעהריאמעטער ווערען — דאמען, העררן — זעהר גינסמיג פיר קינרער! די בעשמעהערען 4 אכטיילונגען ערמאָגליכען זאגאר רער אַרמסטען בעפעלקערונג דאס איינערמעטען אין דיעזעס הומאניטאָרע אינסטיטוט. שריפטליכע עם מינרליכע אנמעלרונגען ווערדען ענטגעגענגענאמען. נעהערעס ערטיילט די

Generalvertretung der »AURORA« Krakau Dietelsg. 81.
אמטסטיטונדען פאן 10 — 12 אונד פאן 3 — 6.
אַמטיטיגע אגענטעי ווערדען געזוכט.

דיא
פיינסטע אללער מארקע:
"צערעס"
שפייזע-
פעטט!

(אויס קאקאניססען).
דאס בעסטע צום
באקען, בראמען אונד קאכען.
Nährmittelwerke „Ceres“, Aussig.

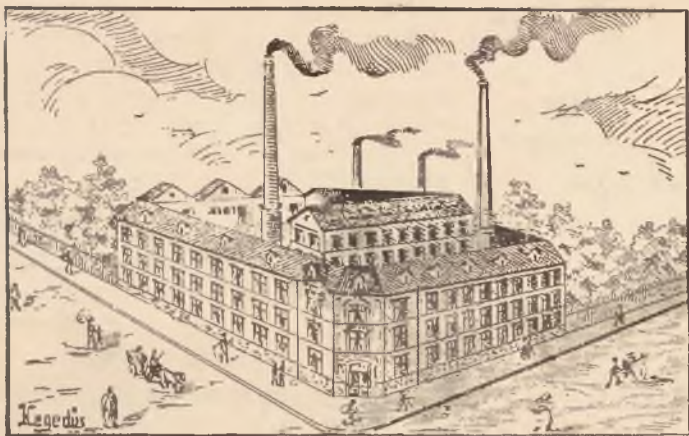
די ערצייגונג אינטערליענט דער בעמישען קאנטראללע דער פאב האהען ק. ק. מיניסטרע דעס אינערען גענעהמיגמען אונטערזוכונגסאנשטאלט פיר נאהרונגס-אונד גענוסמיטמעל 31 Spitalgasse WIEN, IX.
די קויפער פאן צערעספייזעפעטט זינד בערעכטיגט, די וואדע אין אַריגינאל-פאקונג אין דער אנשטאלט קאסטענפריי אונטערזוכען צו לאסטען.
ערפאלג גאראנטירט! איבערצייגען זיא זיך! פערכעסטרונג דער שטעללונג

Kaufmännischer Fern-Unterricht!
בוכפיהרונג (אללע מעטאָדען), האנדעלסקארעספאָרענען, דייטשע שפראכלעהרע, קויפֿמ. רעכנען, האנדעלסקונדע, וואַרענקונדע, געאָגראַפֿיע, שאַנשרייבען, וועלטגעשיכטע, סטענאָגראַפֿיע (אללע סיסטעמען) א. ז. ו. קאנן יטרעמאָן אָהגע בעזאָנדערע פֿאַר-קענטניססע אים כּרײַעפֿליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען.
בייא גלויכצייטיגער טיילנאָהמע אַן 4 לעהרפֿאַכערן, סטענאָגראַפֿיע גראַטיס.
Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.
אנדאָרגען נור געגען דעטורקארטע. פּראָספעקטע א 35 העל, פּראָבעכרײַע א 1.20 קר.
Erstes commercielles Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht
A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H-E.
אבערנאָהמע יונגער לייטע צור גרינדליכען אויסכילדונג אין זאַמטליכען האנדעלס וויססען שאפטען געגען מאַסטיגעס האַנאָראַר.

ERSTES SPECIAL-HAUS
von Echten **Grammophone-Phonographe**
Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
Krakau und Warschau
in Krakau, Grodgate 71/II

עמפֿיעלט עכטע קאָנצערט גראַמאָפֿאָן. עכט גוד מיט מאַרקע, שרייבענדער ענגעל.
רעוויגע אויסוואַהל פֿאן יודישען אונד העבראישען פֿלאַטמען. — עכטער קאָנצערט-גראַמאָפֿאָן מיט מאַרקע, שרייבענדער ענגעל, זאַמט 10 פֿלאַט-מען, נור 35 פֿלאַרין. ניעמאנד זאל דיעזע בעסטע געלעגענהייט פֿערוויימען.
פּרייזקראַנטע עם הויפּטפֿערצייכניססע אויף פֿערלאַט-נען גראַטיס אונד פּראַנקא.

פיינע בעהמישע ארט אויס האלץ פיר
ביער עם וויין פאן נומער 1—4 א 26
העלער בייא
L. Apermann, Theehandlung
Brody.

לתועלת רבים.

רבים מהן קוראנו שאלונו על אדות השאקאלאדע מפבריקאות שונות, שיצא עליה קול, שיש בה חשש שומן של חזיר או של נבלה וכו'. ואחרי שאין ביד הסוחרים כתבי הכשרים על שאקאלאדע, חוששים קצה מן החרדים מפני מאכלות אסורים להשתמש בשאקאלאדע וינזרו לגמרי. השיאלים בקשו מאתנו להמציא להם איזו פבריקה, המוציאה שאקאלאדע, שאין בה שום חשש אסור, כלומר, העשויה כלי שום הערובות שומן מן החי. על כן מרחנו לעשות חפצם, בקשנו וגם מצאנו. שלחנו חבילות שאקאלאדע מן הפבריקה של

Dr. JOHANN RUCKER & Co.

(Commandit-Gesellschaft)

Chocolade-, Canditen-, Biscuits- u. Obstconserven-Fabrik
LEMBERG.

הסירונו את הפירמא מעליה, למען לא יודע מאין היא, שלחנו אותה אל האינסטיטוט של הממשלה בלוב ובבודפשט לבדיקה המאכלים בדרך כימי ושניהם מעידים פה אחד, כי בשאקאלאדע מהפבריקה הזאת אין שום הערובות שומן מן החי ולא כל חמר אחר הנותן מקום לספק, מלבד חמר הקאקאו והשומן הטבעי שלו עם הנפת. הפבריקה הזאת נבונה לשלם עשרים אלף כתר לאיש, אשר ימצא בשאקאלאדע שלה איזה שמץ שומן אחר, או דבר אסור אחר אף משהו והיא נותנת לנו ולכל אדם אחר רשות, לשוב לבדוק את הסחורה בדרך כימי בכל עת ובכל שעה. עדות האינסטיטוט האלה, הנדפסה בזה בכרזה וכלשונה, נאמנה כלי כל ספק בקפילא וכמסוח לפי חמו והרוצים לשמש בשאקאלאדע בשרה, שאין עליה שום חשש אסור, נוכל ליעצם, לקנות רק את השאקאלאדע מהפבריקה הזאת של **Dr. Johann Rucker & Co.** ונס בלא זה נכון כי יבכרו אנשי גליציה את הפבריקה הזאת על פני כל הפבריקאות של חוץ לארץ, כי למה נוציא את הכסף מארצנו העניה לארצות עשירות, בעוד שיש פבריקה בגליציה, שאינה נופלת כטוב סחורה מפבריקאות בחוץ לארץ. עת לנו לעזוב את המשפט הקדום, לבכר המיד סחורה חוץ, אף שסחורה בזה ממש נעשה בארצנו. מוציא לאור את המצפה.

העדות האינסטיטוט של הממשלה לבדיקה מאכלים בדרך כימי.

Instytut chemiczny c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

L. 437. Lwów, dnia 4 stycznia 1906 r.

Nadesłane przez administrację „Hamice“ w Krakowie czekolada, została poddana ściślemu badaniu chemicznemu, z którego się okazuje, iż czekolada ta zawiera tylko kakao, cukier i tłuszcz roślinny. — Jakiegokolwiek bądź tłuszczu pochodzenia zwierzęcego nie zawiera wcale.

Dyrekcya Instytutu chemicznego c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

Országos magy. kir. chemiai Intézet és központi vegykeresleti állomás Budapest, II., Oszlop-utca.

Z. 1804. Budapest, am 7. Dezember 1905.

Die Untersuchung der eingesandten Chocolate ergab, dass dieselbe nur reines Pflanzenfett, also kein animalisches Fett enthält.

Die Direction.

פיר ברוכליידענדע

ראדיקאלע הילפע אהנע אפערציאן, פערלאנגען זיא גראמם אונד פראנקא דיא נייא ערשיענע ברעאשערע פאן מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר ברוכ-ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. ק. פאמ. באנדאווען, אין לעמבערג, גראדעצקא-גאכסע 35.

JACOB BECK

Holz-Export
Stary Sambor

ליעפערט זעממליכע שנייטמאטעריאלע

מעין הישועה WYSOWA

גרעסטעס האמעל, נייא רענאוויורט, שענע צימער, גומע קיבע, שטרענג כשר, פיר באדע-סעזאן שענען גארמען איינגעריכ-מעט פיר געסטע, וועלכע ארצטע אונד קור ברויכען, בעסטענס געאייגנעט.

עמפפאהרען צו בילליגסטען פרייען.

Bettheil & Krebs.

ערשטע קראקויער מיט עלעקטרי-שער קראפט בעמריבענע

כשרה כשרה

דאמפ-זעלכוואארען

פאבריק

מיט דען בעסטען מאדערנסטען מאשינען, ערציגט שענע פרימא סאלאמי וועראנווער, כרוסט שינ-קען, קרענוויורסטעל א. ז. ו. פער-זעהען מיט הבשר של הבייד"צ רפה. עמפפיעהלט צו

בירגיסטען פרייען.

אויף פערלאנגען ווירד פרייען-קוראנטע עט הבשר איינגעשיקט.

Emanuel Glaser

KRAKAU, Bozego-Ciała 8.

קורזים עברים

בקרראקא.

בקורזים העברים, אשר בחברה "ציון" בקראקא מתקבלים נערים ונערות להביאם לידי שלמות ביריעת תורה נביאים וכתובים, שפת עבר ודקדוקה ובקריאה, בתיבה ודבור. כחיד הלמוד ממוצע. זמן הלמוד. הר הצורים.

התלמידים מתקבלים בכל יום כמעט החברה רחוב דיטעל מספר 54. אחר הצהרים.

הועד של החברה, ציון.

מנהל הקורזים מר שבת וולקאווסקי מקבל גם לקחים פרטים אם בבית התלמידים או בביתו ברחוב

Miodowa 9.

זייט 9 יאהרען ערציגע איך די פאר טרעפליכסטען שלאסער-בלעך

משאלענט-אפען

וועלכע אין יעדעם צימער אהנע הערד, קאמין אונד ראהרע שטעהען קאנען: מיט איין ביסכען האלצקאהלען בעהייצט האלטען זיע היטצען 30 שטונדען. פייערגעפאהר אויסגעשלאסען. פרייען 1 אפען פיר 2 טאפע בשר אונד (סעפערט) 2 טאפע חלב פער 3 ליטער 9 קראנען, דעטא פער 4 ליט' 10 קר'; 1 אפען פיר 6 טאפע פער 2 ליט' (4 בשר, 2 חלב) 9.50 קר'; דעטא פער 2 1/2 ליט' 10 קר'; עטא פער 3 ליט' 11 קר', דעטא פער 3 1/2 ליט' 12.50 קר'; דעטא פער 4 ליט' 14 קר', זענדע גענען 1/2 פרייע אונגאבע, רעטט נאכנאדמע-פיראגע מיט דאפפאלקארטע.

Rubin Perlberger Kunstblech
Mysłenice (Gal.)

Nicht lesen
allein, sondern probieren an die altbev.
Steckpferd Lilienm
von BERGMANN & Co.
Dresden und Tetschen a/E.
vormals Bergmann's Lilienmilchseife
(Marke 2 Bergmänner) um einen von Sommersprossen freien und weissen Teint, sowie eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen.
Vorrätig à Stück 80 Heller
in den meisten Apotheken, Droguerien Parfumerien und Friseur-geschäften.

כשר רעסטוראציע

"צור קעגעלכאהן" אין באד

Gräfenberg (öst. Schlesien).

שמרענג כשר, אנערקאנט בעסטע קיבע, גראסער שאמטיגע גארמען, געדעקטע גלאס וועראנרא, מעסיגע פרייען.

ערפענעט פאם 15 מאי דיעזעס יאהרעס. פישעל גרינבוים.

Wyd.: { Nattali Hof.
S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu

aller Länder erwirkt
PATENTE
Dr. FRITZ FUGHS
beideter Patentanwalt.
Mitarbeiter: Telephone 2460
INGENIEUR
A. HAMBURGER
Wien, VII. Siebensterngasse 1.